

HAJDÚ-BIHARI

XXXIX. ÉVFOLYAM

297. SZÁM

ÁRA: 1,80 FORINT

1982. XII. 18., SZOMBAT

NAPLÓ

A MAGYAR SZOCIALISTA MUNKÁSPÁRT HAJDÚ-BIHAR MEGYEI BIZOTTSÁGÁNAK LAPJA

A népgazdaság 1983. évi terve

A Minisztertanács Tájékoztatói Hivatala közli:

A Minisztertanács áttekintette a népgazdaság 1982. évi fejlődését, és megtárgyalta az 1983. évi népgazdasági tervet. Jóváhagyta a terv céljait, fő előirányzatait és a megvalósításukat szolgáló intézkedéseket.

A népgazdaság 1982. évi fejlődése

A Minisztertanács megállapította, hogy a vártnál rosszabb külgazdasági feltételek között a népgazdaság idén is alapvetően az MSZMP XII. kongresszusa határozatával összhangban fejlődik, az 1982. évi népgazdasági terv céljai megvalósulnak: a külgazdasági egyensúlyi helyzet javul, nemzetközi fizetési kötelezettségeinknek folyamatosan eleget teszünk; a lakosság életszínvonalát társadalmi méretekben meg lehetett őrizni, az életkörülmények javultak.

A nemzeti jövedelem az előirányzottat megközelítően nő. A fajlagos anyag- és energiafelhasználás javul, a munka termelékenysége az iparban számottevően, a népgazdaság egészében kisebb mértékben emelkedik. A termelésben jelentősen nő az export részaránya, míg a felhasznált import-termékek mennyisége és aránya csökken.

A nemzeti jövedelem belföldi felhasználása az előirányzottnál jobban mérséklődik. Ezen belül a felhalmozás nagymértékben csökken, a fogyasztás kismértékben növekszik. Az áruk és a szolgáltatások kivitelének és behozatalának egyenlege lényegesen javul. A behozatali többlet — a külkereskedelmi cserearányok romlása ellenére — megszűnik, összességében kismértékű, ezen belül a konvertibilis valutákban elszámolt áruforgalomban jelentős kiviteli többlet keletkezik.

Az ipari termelés nem éri el a tervezettét. A külgazdasági hatások és a belföldi gazdasági körülmények az egyes iparágakat és vállalatokat eltérően érintették, illetve ahhoz különböző módon alkalmazkodtak; a fejlődés üteme differenciálódott. A termelés a bányászásban, a villamosenergia-iparban, a gépiparban és az élelmiszeriparban növekszik, az építőanyag-iparban, a vegyiparban és a könnyűiparban a tavalyihoz hasonló, a kohászatban csökken.

A termelésnek a tervezettnél lassabb növekedése főleg a kivétel elmaradásának a következménye. Az ipari termékek konvertibilis valutában elszámolt kivitele — azért is, mert az értékesítési feltételek romlottak — nem emelkedik, a tranzferábilis rubelben elszámolt exportjuk pedig a számítottól lassabban nő.

A számítottól jobban mérséklődött a belföldi kereslet is. Nincs kellő haladás a korszerű, gazdaságosan értékesíthető, a behozatalt ésszerűen helyettesítő, az alacsony fajlagos anyag- és energiaigényű termékek, valamint a háttérpári termékek termelésének növekedésében. A vállalatok közötti együttműködés sem eléggé rugalmas.

Az építőipar termelése a tervezett mértékben csökken. A beruházás építés — a terv törekvéseivel összhangban — tovább mérséklődött. Kedvező, hogy a fenntartási, felújítási tevékenység és a lakosság számára végzett építés fokozódott. A kisebb építőipari szervezetek az idén is bővítik tevékenységüket. Ezek rugalmasságuk, vállalkozási készségük folytán jobban alkalmazkodnak a kisebb méretű, munkaigényes, szétosztott jelentkező építési kereslethez. Összességében azonban nem javul a kívánt mértékben az építmenyek minősége, a munkák szervezete, nem rövidül a létesítmények kivitelezésének ideje.

A mezőgazdasági termékek termelése lényegében a tervezett ütemben emelkedik. A számítottól gyorsabban bővül a termelőszövetkezetek kiegészítő tevékenysége. Az időjárás a növénytermesztésre általában

kedvező volt. A búza termésátlagja valamelyest elmaradt a várttól, de a kukorica átlaghozama a tavalyi igen jó termés is számottevően felülmúlja. A teljes gabonatermés több a tervezettnél. A cukorrépa-termesztés jelentősen növekedett, a napraforgó megközelíti a tavalyi magas színvonalat. A zöldségfélék mennyisége a tavalyival csaknem megegyezik. A gyümölcs-termelés a múlt évinél valamivel nagyobb, szőlőből sokkal többet szüreteltek.

Az év végi szarvasmarha-állomány várhatóan megegyezik a tavalyival. A vágómarha-termelés az előző évihez hasonló, a tejtermelés tovább emelkedik. A sertésállomány az egy évvel ezelőttnél nagyobb, a vágósertés-termelés nő. A vágóbaromfi-termelés nagymértékben bővül. A mezőgazdasági és élelmiszer-ipari termékek kivitele mennyiségileg a tervezettnél nagyobb, behozatala kisebb.

Az igények alakulásával összefüggésben az áruszállítás mérséklődik. Az átlagosnál jobban csökkennek a vasúti szállítások, de nem éri el az előző évit a közúti, a tengeri és a folyami hajózás teljesítménye sem. A távolsági személyszállítás sem éri el a tavalyit.

Az energiagazdálkodási program gyorsított megvalósítása jelentős energiamegtakarítást eredményezett. Javult a vállalatok energiagazdálkodása, a szállításoknál csökkentek az üresjáratok, szigorodtak az üzemanyag felhasználásának normái. A mezőgazdasági üzemekben is fokozott gondot fordítanak az ésszerű energiafelhasználásra.

A munkaerőhelyzet összességében kiegyensúlyozottabb, mint a korábbi években volt. Budapesten egyes fizikai munkakörökben továbbra sincs elegendő munkavállaló. Az új vállalkozási formák — elsősorban a vállalati keretekhez kapcsolódó szervezetek — mérsékeltek a munkaerőmozgást. Az országban elhelyezkedési gondok nem tapasztalhatók, a pályakezdő fiatalok általában képzettségüknek megfelelő munkát találnak.

A lakosság pénzbevételei, ezen belül az átlagkeresetek és a pénzbeli társadalmi jutások a tervezett meghaladóan növekednek. Ez utóbbihoz hozzájárultak az év során bevezetett szociálpolitikai intézkedések, többek között az alacsony nyugdíjak emelése.

A fogyasztói árszínvonal — elsősorban az évközi, a nagyobb jövedelemnövekedéssel összefüggésben elhatározott ártévedések hatására — a tervezett meghaladóan emelkedik. Az átlagosnál kisebb mértékben nő az alapvető fogyasztási javak árszínvonala. A nagyobb nomináljévedelmek és a magasabb árszínvonal együttes eredményeként az életszínvonal alakulását jellemző alapvető mutatók a tervezettnél megfelelően alakultak: az egy lakosra jutó reáljévedelem megegyezik az előző évvel az egy keresőre jutó reálbérről az 1980. évvel, a lakosság fogyasztása pedig kismértékben emelkedik. Az áruellátás összességében kiegyensúlyozott.

A lakásépítés a terv szerint teljesül. A 100 lakásra jutó családok és személyek száma mérséklődik. A lakásra várók száma csökken.

A tanácsok fejlesztési eszközeiket a kiemelt társadalompolitikai célokra összpontosították. Ennek eredményeként a tervezettnél több gyógyintézet, óvodai hely és általános iskolai tanterem létesül. A bölcsődei helyek száma a tervezett ütemben nő. A fejlesztések révén mind a bölcsődék-

(Folytatás a 2. oldalon)

Kádár János találkozója az Olasz Kommunista Párt küldöttségével

Kádár János az MSZMP KB székházában fogadta az Olasz Kommunista Párt küldöttségét. (Telefoto — MTI: Manek Attila felvétele — KS)

Puja Frigyes fogadta a pápa

Puja Frigyes külügyminiszter, aki Emilio Colombo olasz külügyminiszter meghívására szerda óta Rómában tartózkodott, Firenzébe utazott, ahol a város prefekusa fogadta.

II. János Pál pápa pénteken magánkihallgatáson fogadta a hivatalos látogatáson Olaszországban tartózkodó Puja Frigyes külügyminisztert. (MTI)

Kádár János, az MSZMP Központi Bizottságának első titkára pénteken a KB székházában fogadta az Olasz Kommunista Párt küldöttségét, amely Paolo Bufalini, a vezetőség tagja vezetésével tartózkodik hazánkban.

Az elvtársi léggörű találkozón tájékoztatták egymást pártjaik tevékenységéről és véleményét cseréltek a nem-

zetközi politikai élet, valamint a két párt együttműködésének fontosabb kérdéseiről.

A találkozón részt vett Rodolfo Mechini, az OKP Központi Ellenőrző Bizottságának tagja, a KB külügyi osztályának helyettes vezetője és Szűcs Máttyás, az MSZMP Központi Bizottságának tagja, a külügyi osztály vezetője.

Tartani kell az alapellátás színvonalát

ÜLÉST TARTOTT A MEGYEI TANÁCS

Pénteken délelőtt ülést tartott a Hajdú-Bihar megyei Tanács, amelyen többek között részt vettek megyénk országgyűlési képviselői is. Az ülésen dr. Szabó Imre előnkéntes elnöke jelentése után került sor a megyei tanács 1983. évi költségvetésének és fejlesztési alapjának, továbbá a helyi tanácsok kötelező előirányzatának megtárgyalására és jóváhagyására. Szöllős Gábor pénzügyi, és Percsényi Sándor tervezettségű előadásaiban.

Megegyezik a tavalyihoz hasonló, a tejtermelés tovább emelkedik. A sertésállomány az egy évvel ezelőttnél nagyobb, a vágósertés-termelés nő. A vágóbaromfi-termelés nagymértékben bővül. A mezőgazdasági és élelmiszer-ipari termékek kivitele mennyiségileg a tervezettnél nagyobb, behozatala kisebb.

tartozó fontos területeken növekedhetnek a fenntartási kiadások. Kis mértékben növekedhetett az intézmények fenntartására szolgáló előirányzat, mert a működési költségvetést a mérséklés csak kis mértékben érinti.

Summázva megyénk jövő évi fejlődését: Az említett és a kisebb jelentőségű, itt most nem említett számok alátámasztják, szerény mértékű fejlődéssel számolhatunk jövőre. Ezt erősítették meg az ülésen felszólalók, miközben részletkérdéseket elemeztek, saját választóik gondját-baját tárták a testület elé.

Dr. Szabó Imre összegezve a felszólalásokat, s a rájuk adott választ, azt mondta, hogy ha jól gazdálkodunk, elég lesz a költségvetés. Ha valahol egyik-másik rovaton hiány van, rugalmas gazdálkodással kell áthidalni. Ehhez — mint elhangzott — hozzájárul az intézmények megnövekedett önállósága is.

Az előterjesztést és határozati javaslatot a tanácsülés a kiegészítésekkel együtt elfogadta.

Ezután a megyei tanács munkautó oszta-ly ügyrendi feladatairól szóló beszámoló, s a megyei tanács és végrehajtó bizottság 1983. évi munka- és ellenőrzési tervét is elfogadta.

désének tapasztalatairól. Ezzel kapcsolatban a megyei tanács elnöke elmondta, hogy még csak a kezdetén vagyunk egy folyamatnak, vigyáznunk kell arra, hogy céljuknak megfelelően működjenek az új gazdasági szervezeti formák, amelyek közül legnépszerűbb a szerződéses viszony és a gazdasági munkaközösség. Megyénkben összesen 465 ilyen új egység van. Ezek teljes munkaidővel 1536, munkaidő után 1017 dolgozót foglalkoztatnak. A tanácsülés elfogadta a jelentést.

Ezután saját kérésére, egészségügyi állapota miatt a tanács érdemeinek elismerése mellett felmentette Antal Tibor ipari osztályvezetőt, aki majd három évtizedig dolgozott közszolgálati vezetőként, s helyére kinevezte Szűcs Istvánt, aki eddig a Debreceni Mezőgazdasági Gépgyártó és Szolgáltató Vállalat igazgatója volt. Ugyancsak saját kérésére — mivel nyugdíj jogosult lett, érdemeinek elismerése mellett — a tanács felmentette tisztségéből dr. Szöllős Gábor pénzügyi osztályvezetőt, s helyette kinevezte Zombori Sándort, aki eddig pénzügyi osztályvezető-helyettes volt. A tanács elnöke mindkét nyugalmába vonult vezetőnek köszönőet fejezte ki eddigi munkájáért.

A tanácsülés interpellációk benyújtásával ért véget.

Megjelent a Debrecen-monográfia első könyve

100 esztendővel ezelőtt jelent meg egy Debrecen történetét részletesen elemző mű: Szűcs István a Szabadkirályi Debrecen város története című munkája. A város életében végbement társadalmi, politikai, gazdasági változások indokolták tettét, hogy egy modern összefoglaló monográfia jelenjen meg Debrecenről. A Kossuth Lajos Tudományegyetem történelmi kezdeményezték a marxista szellemű összefoglaló monográfia kiadását. 1973-ban a városi Tanács Végrehajtó Bizottsága határozatot hozott, hogy vállalja a Debrecen-monográfia kiadását. Biztosítja a kiadás anyagi fedezetét.

A Debrecen története monográfia ötkötetes lesz. Az első kötet 1693-ig, a második 1849-ig, a harmadik 1919-ig, a negyedik 1944-ig, az ötödik pedig napjainkig dolgozza fel városunk történelmét.

Elkészült és megjelent az első könyv, amely egyébként a sorozat második kötete. Az 553 oldalas mű az 1694-től 1849-ig terjedő időszakot öleli át. A kötet szerkesztője Rácz István, a szerzők pedig Bajkó Máttyás, Balogh István, Gyimesi Sándor, Julow Viktor, Komoróczy György, Kovács Zoltán, Rácz István, Sági Lajos, Tóth Béla, Varga Gyula. Lektor: Benda Kálmán.

HAFTÁR
zelett, 1832.
ndította meg
szíratos for-
gyűlési Tu-
egyződése
országgyűlés
k — akkori
beszédének
nem alakul-
véseket tá-
y. Az or-
kításán tá-
olitika nyil-
biztosítási;
megakadá-
országgyűlési
yen helyzet-
Kossuth az
adósításokat.
1836 május
amal küldte
mal kért
es Jurátus
kéziratos
1836-os or-
szónokai-
mindössze
készültek, s
lmet kellett
szellemet
rizótt tol-
teket össze-
szerző részt-
eleményi is
országgyűlési
nem csu-
víták han-
eliette, ha-
indulatával
suth később-
asának is.
beszámolói
nem válto-
ének színét

ETES
SZTŐ

104

A CIR-
a Magyar
te gyer-
helyet de-
órától te-
z érdeklő-
ny műve-

December
debreceni
mezőgaz-
fiatalok
i-politikai
k Horto-
gazdaság
ege János

MEZŐGAZ-
mber 18-
ssuth rá-
ó minisz-
beszélge-
és éllel-
melésünk
adatairól.

AL. Ma,
órától ez-
kalommal
fjúgárdis-
Debrecen-
Művelő-
rös Had-

NYVVÁ-
decem-
másonap,
nkerti la-
25. szám
onnál is
kará-
kiadvá-
angleme-

FIATA-
zújváro-
ont ifjú-
mber 17-
vath Ti-
előadást
közösök-
at érint-

YEK

a lakos-
a zart-
Gyula és
István és
ett kiste-
decem-
helyezi-
tek érin-
at tilos!
(X)

a Hajdú
páb mel-

ó decem-
(X)

egáz-fo-
december
a Debre-
est ül,
ényi pé-
nyitva
csforga-
dekében
gazdátó-

debrecen.
Felelős
rint —

A népgazdaság 1983. évi terve

(Folytatás az 1. oldalról)

ben, mind az óvodákban elhelyezhető gyermekek aránya növekszik. A diákotthonokban (kollégiumokban) elhelyezett aránya — elsősorban a felsőfokú oktatásban — javul. Befejeződött a debreceni Csokonai Színház rekonstrukciója és a Madách Kamaraszínház építése.

Beruházásokra a tervezettnél valamivel több fordítanak, mennyiségük így is számottevően csökken. Az állami beruházások körében a teljesítés a tervezetthez közel áll, az előző évinél kisebb. A nagyberuházások közül jelentős az elmaradás a Paksi Atomerőmű építésében. Az első félévben befejeződött a Szekszárdi Hűskombinát, a budapesti szeméttéglátó, a Budapesti Sportcsarnok építése és a Csepeli Csőgyár rekonstrukciója. Az év végéig várhatóan befejezik a Bit II és a Halimba III bauxitbányák beruházásait.

A vállalati beruházásokra a tervezettnél nagyobb, az előző évihez hasonló ráfordítás várható. Az évközi intézkedések a vállalati beruházásokat az év második felében lefékeztek, a túlteljesítést azonban már nem tudták teljesen megakadályozni. A vállalati eszközök zömét a folyamatban levő fejlesztésekre fordították.

A külkereskedelmi forgalomban a behozatal — a tervezett kismértékű növekedés helyett — számottevően csökken, a kivitel a számítottnál kevésbé emelkedik.

A transzferábilis rubelben elszámolt áruforgalomban a behozatal mennyiségileg eléri vagy valamelyest felülmúlja az előző évit, megfelel a tervezettnél, a kivitel némileg elmarad attól. A cserearányok a vártnak megfelelően romlanak, az áruforgalmi mérleg hiánya nagyobb lesz.

A konvertibilis valutákban elszámolt áruforgalomban a kivitel a tervezettnél lassabban nő, a behozatal a tervezett növekedéssel szemben számottevően csökken. Így a számítottnál kismértékű passzívum helyett jelentős aktívum keletkezik.

1983. évi népgazdasági terv fő céljai és előirányzatai

A gazdasági munka fő célja 1983-ban a népgazdaság külső egyensúlyi helyzetének javítása. A termelés és a belföldi felhasználás színvonalát és szerkezetét ennek a célnak kell alárendelni.

A termelés növekvő mértékben járuljon hozzá a külkereskedelmi mérleg javulásához. Ezért erőteljesen javítani kell a termelés exportképességét, növelni — főként a ráfordítások mérséklésével — hatékonyságát. A termelés növekedése — elsősorban a műszaki színvonal emelése, a termékszerkezetnek a kereslethez való rugalmasabb hozzáigazítása, a rendelkezésre álló kapacitások kihasználásának fokozása révén — főleg a gazdaságos kivitel bővülését és a behozatal ésszerű helyettesítését szolgálja. Fontos követelmény, hogy az energia- és anyagtakarékosság, a másodlagos nyersanyagok hasznosítása hatékony akciókkal fokozódjon, a fajtálos anyag- és energiárfordítások gyorsabban csökkenjenek, mint a korábbi években, a munka termelékenysége a termelésnél gyorsabban növekedjen. A készletgazdálkodás javításával el kell érni, hogy a készletnövekedés minimális mértékű legyen, a készletek összetétele és elhelyezkedése javuljon.

A külkereskedelmi egyensúly javítását a belföldi végső felhasználás további mérséklése is segíti.

Az 1983. évi népgazdasági terv legfontosabb előirányzatai:

	1982 : 100
Nemzeti jövedelem	100,5—101,0
Belföldi felhasználás	96,0— 97,0
Ipari termelés	101,0—102,0
Országos építési és szerelési teljesítmény	97,0— 98,0
Mezőgazdasági termékek termelése	101,0—102,0
Egy lakosra jutó reáljévedelem	98,0— 98,5
Lakossági fogyasztás	99,8— 99,5

A szocialista szektor beruházásaira folyó áron 170—172 milliárd forint fordítható.

A termelőágazatok fejlődése

Az ipari termelés növekedésének feltételei az az évihez hasonlóak lesznek. Az ipari termékek fogyasztása kismértékben, beruházási célú felhasználása jelentősen csökken. Ez lehetővé teszi, hogy a kivitel a termelés meghaladón növekedjen, a termelés nagyobb hányada szolgálja a külkereskedelmi egyenleg javulását. Ez — a nehéz külső feltételek között — megkívánja, hogy a gazdálkodás minőségi jellemzői javuljanak. A terv számításba veszi, hogy a vállalatok — az eddigi ki nem használt kapacitások hasznosításával is — növelik a versenyképes, gazdaságosan helyettesítő, ezen belül a háttér- ipari termékek előállítását, az anyagfelhasználási és technológiai korszerűsítést, valamint az energiagazdálkodási programban foglalt feladatok megvalósításával is csökkentik a termelés fajtálos anyag- és energiaigényét; visszaszorul a gazdaságatlan termelés, és gyorsabban javul az alacsony hatékonyságú vállalatok tevékenységének gazdaságossága; fejlődik a vállalatok közötti együttműködés és a vállalatok belső irányítási rendszere.

Az iparban foglalkoztatottak száma várhatóan tovább csökken, a termelés növelését a termelékenység javításával kell megvalósítani.

A teljes energiafelhasználás nem vagy csak kismértékben emelkedhet. A szükségletek növekvő hányadát hazai forrásokból kell fedezni, a szénhidrogének részesedése az 1982. évihez hasonló lehet. A terv szerint a széntermelés 26 millió tonna, a kőolajtermelés 2 millió tonna, a földgáztermelés 8,5 milliárd köbméter, a kőolaj-feldolgozás 8,5 millió tonna lesz. A villamosenergia-iparban maximálisan ki kell használni a széntüzelésű erőművek kapacitását, üzembe kell állítani a paksi atomerőmű I. számú egységét.

A kulciaci helyzetet igazodva az alumíniumkohászat termelése várhatóan növelhető, a vaskohászaté valószínűleg csökken. Ez utóbbit belülről a magasabb feldolgozottságú termékek termelése növekedhet.

A gépipari termelés — a kivitelre alapozva — az ipari átlagnál gyorsabban növekedhet. A transzferábilis rubelben elszámolt forgalomban legdinamikusabban a vegyipari és az élelmiszer- ipari gépek, a mikrohullámú berendezések, a távbeszélőközpontok, a fűtési és hűtési, a számítástechnikai berendezések kivitele bővülhet. A konvertibilis valutákban elszámolt kivitel növekedését főleg a fényforrások, a vákuumtechnikai gépek, a közúti járművek, az orvosi műszerek, a tartós fogyasztási cikkek, a kikötői és az energetikai berendezések, valamint a komplett ipari technológiák és komplex rendszerek exportjának fokozása szolgálja. A híradás-technikai és a műszeriparban, valamint a szerszámgyártásban a korszerű gyártmányokkal bővíthető a kivitel. Ehhez a gépiparban ki kell terjeszteni a külföldi vállalatokkal való együttműködést, jobban kell megszervezni a piacfeltárási munkát és a szervizszolgálatot.

A vegyipari termékek termelése is az ipari átlagot meghaladón növekedhet. A petrokémiai központi fejlesztési program keretében a vegyipari alapanyagok feldolgozásává nagyobb értékű termékeket kell előállítani. A gyógyszeripar termelése, ezen belül a növényvédőszer-gyártás dinamikusabban nő. A gyógyszer-, növényvédőszer- és intermediergyártás központi fejlesztési programjának megvalósítása keretében jövőre eredeti, új termékek gyártásának és értékesítésének a megkezdése várható, és további korszerű termékeket dolgoznak ki.

A belföldi kereslet várható mérséklődése mellett a könnyűiparban — ha a választék és a minőség javul — mód lesz a konvertibilis valutákban elszámolt kivitel dinamikus növelésére, valamint a hazai kereslet kiélégítésében nagyobb szerep vállalására.

A mezőgazdasági termeléssel és az értékesítés lehetőségeivel összhangban az élelmiszer- ipari termelés növekszik. Az exportcélokat figyelembe véve az átlagosnál jobban nő a termelés a húsipari, a növényolajipari és a szeszipari vállalatoknál.

Az építési kereslet tovább mérséklődik és szerkezetileg átalakul. Az igényekhez igazodóan az építőipar termelése összességében csökken. A beruházási jellegű építés kisebb lesz az 1982. évinél, a fenntartási és felújítási építés és a lakosság részére végzett lakásépítés nő. A külföldön végzett építés — jó előkészítő és szervező munkával, s versenyképes árrakkal — erőteljesen növekedhet. A kivitelhez építőiparban foglalkoztatottak száma tovább mérséklődik, az egy dolgozóra jutó termelés emelkedik. A gazdasági szabályozók módosítása és az elhatárolt szervezeti változások lehetőséget adnak arra, hogy a kapacitások kihasználása javuljon, átképzéssel, a munkaerő megfelelő átirányításával csökkenjen a munkaerőhiány. Az 1983. évi lakásépítés az az évihez hasonló lesz, az építőiparban 75—77 ezer lakás építésére kell felkészülni. Az állami építőiparnak nagyszámú módszerekkel 35—36 ezer lakást kell felépítenie.

A mezőgazdasági termékek termelése az az évinél lassabban emelkedik. A mezőgazdasági nagyszámú kiegészítő tevékenysége továbbra is erőteljesen nő.

A terv a gabonafélék vetésterületének kisebb emelkedésével számol. Az ideit eredményeket is figyelembe véve a gabonakivitel nagyobb lehet az 1982. évinél. Az olajos növények termelésének növelése elsősorban az export bővítését szolgálja. A kedvezőtlen külső árszint miatt a cukorrépa vetésterülete csökken, de a hazai igények kiélégíthetők. A szántóföldi zöldszéntermelés a feldolgozóipar igényeihez igazodóan összetételben növelhető. Az ideinél valamivel kisebb gyümölcs- és zöldségtermelés várható. A növénytermelés megalapozását segíti a műtrágya-felhasználás és az, hogy a meliorációs beruházások növekedjenek.

Az az évihez közelálló szarvasmarha- és tehénállományon belül jelentősen nő a húshasznú tehének száma. A tejtermelés a hozamok javításával növelhető. A nagy sertés- és kocaállomány lehetővé teszi, hogy a vágósertés-termelés emelkedjen. Jövőre is jó lesz a takarmányellátás.

A termelés hatékonyságának javítása, az erőforrások jobb kihasználása, az anyag- és energiatakarékosság a mezőgazdaságban is alapvető feladat. Többek között ki kell terjeszteni a szemes termények nedves tárolását, a melléktermékek sokirányú hasznosítását.

Mezőgazdasági és élelmiszer- ipari termékekből a belföldi kereslet megfelelő színvonalú kielégítése mellett a kivitel tovább bővül; e termékek külkereskedelmi forgalmának az az évinél jobb egyenleg érhető el.

Az áruszállítási igények várhatóan nem növekednek. A vasúti és a közúti járműkapacitás némileg mérséklődik, ezért fokozó-

dik a korszerű szállítási módoknak, a szállítási eszközök ésszerűsítésének jelentősége. A személyszállításban a távolsági forgalom várhatóan tovább csökken, a helyi közlekedés forgalma a fővárosban az az évihez hasonló lesz, a vidéki városokban jelentősen nő. A személyi tulajdonú gépkocsik használata a gépkocsialomány bővüléséhez képest kevésbé emelkedik. A terv számol azzal, hogy a fajtálos energiafelhasználás a közlekedésben is csökken.

Az év folyamán befejeződik a Ferihegyi repülőtér fejlesztésének első üteme. Lassabb ütemben épül tovább az M1-es, az M3-as és az M5-ös autópálya. A villamosított vasútvonalak hossza tovább nő. Újabb telefonközpontok építésével és a meglévőket bővítésével mintegy 15 ezerrel növekszik a telefontal ellátott lakások száma.

Foglalkoztatottság. A lakosság jövedelme, fogyasztása, életkörülményei

A munkaképes lakosság és az aktív dolgozók száma kismértékben tovább csökken. Intézkedések segítik, hogy a munkaerő az alacsony hatékonyságú vagy a munkaerőket nem növelő vállalatoktól olyan tevékenységekhez áramoljanak, ahol a gazdaságos foglalkoztatás biztosítható.

A foglalkoztatottak száma az iparban várhatóan kisebb, az építőiparban nagyobb mértékben csökken. A mezőgazdaságban foglalkoztatottak száma tovább nő. A szolgáltatások színvonalának javítása az egészségügyi-szociális és a kulturális ágazatokban a létszám növelését indokolja. A középfokú végzettségű nem szakképzett fiatalok elhelyezkedési lehetőségei az adminisztratív jellegű munkakörökben várhatóan tovább mérséklődnek, ezért egy részük fizikai munkakörben helyezkedhet el.

A külkereskedelmi egyenleg javítása érdekében szükségesé válik a lakosság fogyasztásának 0,5—1 százalékos mérséklése. Az egy lakosra jutó reáljévedelem 1,5—2 százalékkal csökken. Ezen belül a pénzbeni és természetbeni társadalmi juttatások reálértéke 1,5—2 százalékkal emelkedik. Az 1980. évi színvonalhoz képest a lakosság fogyasztása 2—3 százalékkal, a reáljévedelem pedig 1—2 százalékkal nagyobb lesz.

A jövő év január elsejével új keresetszabályozási rendszer lép életbe. Ez a munkások, az alkalmazottak és a termelőszövetkezetekben dolgozók átlagkeresetének egyaránt 3,5—3,8 százalékos emelkedését teszi lehetővé. A költségtérítési intézményeknél a bértöbblet 3,5 százalékos lehet. A havi 7000 Ft feletti keresetek nyugdíjajáruléka emelkedik.

A pénzbeli juttatásokra a terv az az évinél több mint 9 százalékkal nagyobb összeget irányoz elő. A gyermekes családok fokozottabb támogatása érdekében 1983. július 1-től emelkedik a kétgyermekesek és az eddig jogosult egygyermekesek családi pótléka, az intézkedés körülbelül 1,4 millió gyermeket érint. Az egygyermekesek jelenlegi 130 forintos jövedelempótléka a gyermek 6 éves koráig megemelt összegű családi pótlékká alakul át, az intézkedés körülbelül 40 ezer gyermekre terjed ki.

Szeptember 1-től a régebben megállapított, legalacsonyabb nyugdíjak emelkednek. Az egyedülálló időskorúak fokozottabb támogatása érdekében bővül a tanácsok szociális segélyezési kerete.

A mérsékelt belföldi kereslet hatására a kiskereskedelmi forgalom nagysága várhatóan csökken. A terv fontos célja a kiegyensúlyozott áruellátás megőrzése, az alapvető fontosságú áruellátás megőrzése, az alapvető fenntartása.

A fogyasztói árszínvonal kb. 7,5 százalékkal lesz magasabb az az évinél. Ennek nagyobb része az idén bevezetett, illetve meghirdetett központi ár- és egyéb — az árszínvonalat érintő — intézkedésekből, kisebb része a jövő évi árváltozásokból adódik. A terv nem tartalmaz az alapvető fogyasztási javakat és szolgáltatásokat érintő jelentősebb, a már közzétettéken túlmenő központi árintézkedéseket.

A terv előirányozza, hogy a lakosság életkörülményei, infrastrukturális ellátottsága tovább javuljanak. Számít arra, hogy ebben — a tanácsok szervező munkájának eredményeként is — fokozódik a lakosság részvétele. Az infrastruktúra fejlesztése során elsőbbséget kapnak a társadalmi programok kiemelt területei, így a lakásépítés és kapcsolódó létesítményei, valamint az egészségügyi ellátás és az alapfokú oktatás. A terv szerint összesen 75—77 ezer, ezen belül 17 ezer állami és 58—60 ezer személyi tulajdonú lakás épül. Növekszik a szervezett formában, több szinten lakóházakban épülő lakások száma, javulnak a személyi tulajdonú lakások építésének feltételei, elsősorban a telek- és közműellátás. Az elosztható tanácsi bérlakások száma a lakásgazdálkodás javításával, a szervezett lakásbérlettel is bővül. A terv 19—20 ezer tanácsi lakás felújítására és 13—14 ezer lakás korszerűsítésére biztosít fedezetet.

Folytatódik a gyógyintézetek hálózat korszerűsítése, a betegellátás feltételeinek javítása. Az év folyamán az egri és a veszprémi kórházak fejlesztésén kívül befejeződik a Jahn Ferenc (dél-pesti) Kórház bővítése. A bölcsődei ellátás fejlesztésével a bölcsődéskorúak 18—19 százaléka helyezhető el. Az óvodai ellátottság aránya az az év végi 86 százalékról a jövő év végére közel 90

százalékra nő, miközben a zsúfoltság mérséklődik. Az általános iskolákban a nagyszámú új osztályterem ellenére az egy tanulócsoporthoz jutó tanuló száma várhatóan még némileg növekedik. Napközi ellátásban több általános iskolai tanuló részesíthető. Nő a középiskolai tanterem és a szakmunkásképző osztályterem száma is. A művelődési és a kulturális létesítmények közül folytatódik az Eötvös Loránd Tudományegyetem, a Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetem, a Budavári Palota, a Magyar Állami Operaház, a Szegedi Nemzeti Színház és a Pécsi Nemzeti Színház rekonstrukciója.

Beruházások

A szocialista szektor beruházásaira az az évinél kevesebb fordítható, a beruházások volumene mintegy 10 százalékkal csökken. Az állami és a vállalati beruházások csökkenése majdnem azonos mértékű. Elsősorban a kezdődő beruházások száma mérséklődik, de néhány megkezdett beruházáson is lassul a kivitelezés üteme.

Uj nagyberuházás 1983-ban nem kezdődik. A folyamatban levő 17 nagyberuházás közül az év során befejeződik a Dunai Vasmű konverteres acélműve, a szovjet—magyar földgázvezeték III. szakasza, a Ferihegyi repülőtér fejlesztésének I. üteme, valamint a Székesfehérvári Könnyűfűtőmű — az évről áthúzódo — fejlesztése. A későbbi években befejeződik nagyberuházások általában a műszaki lehetőségeknek megfelelő ütemben folytathatók.

A többi állami beruházás előirányzata differenciáltan mérséklődik. Az az évinél nagyobb a szénhidrogén- ipari célok, az országos távbeszélő-hálózat, valamint a kiemelt társadalompolitikai célok (kórházak és klinikák fejlesztése, lakásépítési kapcsolódó létesítményei, oktatás, egészségügyi alapellátás) előirányzata. Nagyobb arányú építéssel járó új beruházások más területeken csak kivételes esetben kezdődnek.

A vállalatok és a szövetkezetek beruházásainak mérséklése érdekében a szabályozórendszer egyes elemeit módosító intézkedések történtek. Az állami támogatás kisebb az az évinél. A vállalatoknak nyújtott támogatás és hitel növekvő hányada szolgálja az exportáruellátást, a hulladékokat és a másodlagos nyersanyagokat hasznosító, az anyaggyártást javító fejlesztéseket.

Nemzetközi gazdasági kapcsolatok

Az 1983. évi népgazdasági terv elsődleges célja az, hogy a nemzetközi gazdasági kapcsolatok bővítése révén javuljon a külkereskedelmi egyensúlyi helyzet. A terv ezt elsősorban a kivitelnek az az évinél számottevően nagyobb, mintegy 7 százalékos növekedésére alapozza. A behozatal növelésére összességében nincs lehetőség. Ez mind a termelés, mind a felhasználással szemben fokozza a hatékonysági követelményeket. A terv számol azzal, hogy a termelés szerkezetének átalakításával, a ráfordítások csökkentésével és jobb ármunkával a kivitel gazdaságosabbá, a termékek versenyképesebbé válnak, a behozatalban pedig nagyfokú takarékoság érvényesül. Ezzel elérhető, hogy a transzferábilis rubelben elszámolt áruforgalom behozatali többlete csökkenjen, a konvertibilis valutákban elszámolt áruforgalom kiviteli többlete pedig számottevően növekedjen.

A terv végrehajtását szolgáló intézkedések

Az 1983. évi népgazdasági terv megalapozása érdekében a gazdasági szabályozórendszer egyes elemei, illetve mértékei — az alapelvek és fő irányok megtartása mellett — módosulnak. A már életbe lépett és az 1983. elejétől érvényesülő változtatások a külkereskedelmi egyensúly javítását, a hatékonysági követelmények növelését, a népgazdasági, a vállalati és a személyi jövedelmek közötti erő mérséklését szolgálják. A bér- és keresetszabályozási rendszerben a gazdálkodó szervezetek bérfejlesztési lehetősége szorosabban kapcsolódik tevékenységük hatékonyságához. Emelkedik a vállalatok terhelő bérjáruléka, a saját fejlesztési források egy részét elvonják, módosulnak egyes árképzési szabályok. Az alacsony hatékonyságú vállalatok működésének lényeges javítását kiváltó kényszer erősítése érdekében fokozatosan szigorodó pénzügyi feltételeket teremtenek. Folytatódik a vállalatirányítás és a vállalati szervezeti rendszer korszerűsítése. Az intézkedések szelektívek, az egyensúlyi célok eléréséhez jelentősen hozzájáruló vállalatokat viszonylag kedvezőbb helyzetbe hozzák.

A kormány az 1983. évi gazdaságpolitikai célok és gazdasági feladatok megvalósítása érdekében a gazdasági szabályozás és az érvényesülő intézkedések kiegészítéséről meghatározta az állami gazdaságirányítói szerveknek a kivitel növelésével, a behozatal helyettesítésével, az energia- és az anyaggyártás javításával kapcsolatos teendőit és feladatit is.

A Minisztertanács felkéri a vállalatokat, a szövetkezeteket és az intézményeket az 1983. évi népgazdasági terv fő céljaival és döntéseivel összhangban végezzenek, hozzájárulva ezzel annak sikeres megvalósításához. (MTI)

va
HO
ÁLL

A beruházási...
tő visszafogása; a...
adatok csökkenés...
ta a hazai építő...
lag elrendelt fej...
vetkezmenyeit...
menet közben át...
mált áras lakásé...
Az építési tevék...
és minőségének...
megváltoztatta a...
lalatok helyzetét...
tartó tündöklés...
másutt visszahu...
időket.

A Hajdú megy...
Vállalat speciál...
kig válogathatta...
megye és Debrec...
dése lehetővé te...
sikereiben gazd...
gyári rekonstru...
gyülekeztek elő...
feje felett. Ekko...
zásokat korlátoz...
gyében. Számotte...
le, például az A...
tétel, a tsz-üdü...
tösen csökkent...
lami lakásépítés...

Ez utóbbitán...
san váltani. Bek...
csoportos család...
kiert versenybe...
ezek nem tomeg...
pénzü emberek...
sok lesznek. 198...
üttött a krach. I...
a házigyári lakás...
volt pénze a vál...
kezesek kezdeme...
kapacitását nem...
Abbahagyták a...
gyakran hónap...
egyes panelek. R...
redő egyéb épít...
ületen versenyk...
a HAEV-nél és...
kát. Például a...
épülő garázsok...
vagy egy kisebb...

Budapest

A beruházási...
vállalat kapacit...
megteremtődni...
10 millió forint...
dú munkák elvé...
„vidéken”, a me...
vállalkozók épít...
véglegessé vált...
re történő kijel...
helyzet. A pesti...
lett és amíg az...
kijelölt építőip...
vonultak, a HÁ...
ten is helytálló...

A megyn be...
felújítása a vár...
s néhány építke...
a vállalatok fű...
rult az eredetle...
megye legnagy...
szakembereinek...
mondva megp...
sebb sikerrel —
menyekhez. Tal...
hogy az idei te...
teljesíti a Hajd...
ipari Vállalat...
építési-szerele...
lívóval túlteljes...
ipari tevékenys...
kevesebb.

Debrecenben...
újítása, a BIOC...
vállalata első...
dunánason a pá...
lentente — a lá...
idei fontosabb...
nerál szinten —
val — 2250 laka...
sajt beruházás...
168 lakásos gar...
ból épül, jelent...
költségeket, csö...

Korábban ma...
elemetűk, hog...
jól a pesti laká...
a fővárosba do...
vállalták a kül...
tartós távolléte...
son, ezen is a...
let munkahelyi...
ügyi és Város...
bérpreferenciá...
hogy az első há...
lóva alakítottá...
munkahely me...
jó színvonalú...
zói.

A megyn be...
teljesítése önr...
cikkét érdemel...
gyobb munkár...
építését bemu...
csak arra érde...
az esztendő ut...
lag átadják az...
ját, éttermét és...

Vállalkozni vagy lakást építeni?

HOL TART A HAJDÚ MEGYEI ÁLLAMI ÉPÍTŐIPARI VÁLLALAT?

A beruházási láz néhány év óta tartó visszafogása; a fejlesztési, építési feladatok csökkenése nehéz helyzetbe hozta a hazai építőket. Korábban központi- elrendelt fejlesztések kényeszerű követelményeit kellett kigazdálkodni, menet közben áttérni a tömeges, maximált áras lakásépítésről valami másra. Az építési tevékenység összetételének és minőségének változása gyökeresen megváltoztatta a különböző építő vállalatok helyzetét. Van, ahol rövid ideig tartó tündöklet után a csőd fenyeget, másutt visszahúzódva várják a jobb idöket.

A Hajdú megyei Állami Építőipari Vállalat speciális helyzetben van. Evesztig válogathattak a munkák között, a megye és Debrecen gyors ütemű fejlődése lehetővé tette számukra a gyors és sikeres gazdag növekedést. A házigyári rekonstrukció befejezése után gyűlekeztek először viharfelhők a HÁEV feje felett. Ekkorra értek be a beruházásokat korlátozó intézkedések a megyében. Számottevő építések állítottak le, például az Allatorvostudományi Intézet, a tsz-üdüli beruházásait, s jelentősen csökkent a lakótelepi méretű állami lakásépítés is.

Ez utóbbinál a HÁEV igyekezett gyorsan váltani. Bekapcsolódott a korszerű csoportos családi házak kifejlesztésére kiírt versenybe, folyton hangsúlyozva: ezek nem tömeges méretben épül, kis pénzű emberek igényeit kielégítő lakások lesznek. 1981-ben úgy látszott: beütött a krach. Drasztikus csökkentek a házigyári lakások iránti igények, nem volt pénz a vállalatoknak egyéb építkezések kezdeményezésére, s a házigyári kapacitását nem lehetett kihasználni. Abba hagyták a harmadik műszakot, gyakran hónapokig vártak szállításra az egyes panelek. Ráadásul a korábban ébredő egyéb építő szervezetek egy-két területen versenyképesebbné bizonyultak a HÁEV-nél és elnyerték néhány munkát. Például a lakótelep szervizútjain épülő garázsok felállításának jogát, vagy egy kisebb lakótelep építését.

Budapestre menni kell

A beruházási igények és az építőipari vállalat kapacitása közötti összhang megteremtődni látszott. Szóba került a 10 millió forintnál kisebb nagyságrendű munkák elvállalása, még az is, hogy „vidéken”, a megyeszékhelyen kívül is vállalkozik építésre a HÁEV. Amikor véglegessé vált a budapesti lakásépítésre történő kijelölés, ismét változott a helyzet. A pesti munkákat csinálni kellett és amíg az alvállalkozók (szintén kijelölt építőipari vállalatok) fei nem vonultak, a HÁEV-nek kellett Kispes-ten is helytállni.

A megyén belül a Csokonai Színház felújítása a vártnál nehezebben ment, s néhány építkezésen különböző — nem a vállalatotl függő okok miatt — felborult az eredetileg rögzített ütemterv. A megye legnagyobbn építőipari egysége szakembereinek dicséretére legyen mondva megpróbálták — több-kevesebb sikerrel — alkalmazkodni a körülményekhez. Talán ennek is köszönhető, hogy az idei terv legfontosabb mutatóit teljesíti a Hajdú megyei Állami Építőipari Vállalat. Az 1,41 milliárd forintos építési-szerelési tevékenységet 20 millióval túlteljesítik. Az 1,05 milliárdos ipari tevékenység ugyanennyivel lesz kevesebb.

Debrecenben a Csokonai Színház felújítása, a BIOGAL és a ZYMA közös vállalat első üzemének felépítése, Hajdúvárosban a pártház tető alá hozása jelentette — a lakásépítés mellett — az idei fontosabb munkákat. Kispes-ten generál szinten — tizenkét alvállalkozóval — 2250 lakást adnak át, ebből 424-et saját beruházásban. Ez utóbbiaknál egy 168 lakásos garzonház debreceni panelből épül, jelentősen növelve a szállítási költségeket, csökkentve a nyereséget.

Korábban már többször hírt adtuk, elemeztük, hogy a HÁEV-nek nem jött jól a pesti lakásépítés. Nehezen mentek a fővárosba dolgozni az emberek, nem vállalták a különélést, a családító való tartós távollétet. Mint sok minden más, ezen is a pénz, a 20 százalékos többlet munkahelyi pótlék, plusz az Építésügyi és Városfejlesztési Minisztérium bérfpreferenciája segített. Az is jót tett, hogy az első házak egyikét munkásszállóvá alakították át, így közvetlenül a munkahely mellett laktak, éltek, kaptak jó színvonalú ellátást a vállalat dolgozóitól.

A megyén belül a lakásépítési terv teljesítése önmagában is több, külön cikket érdemelne. Tekintettel a legnagyobb munkára, a tócsokerti lakótelep építését bemutató sorozatra, itt talán csak arra érdemes utalni: még az idén, az esztendő utolsó napjaiban műszakilag átadják az ABC-t, az iskola konyháját, éttermet és két lakóházat.

Ezzel lényegében az idej elképzelések többsége teljesült. Jövöre már ismét a kapacitásnál nagyobb igények kielégítésének gondjával kell törödni a vállalati vezetöknek.

Már most dönteni kell

Ezenkívül van azonban néhány probléma, amelyek tartós megoldása nem mindig vállalati feladat. Az egyik a megyeszékhely lakásépítésével kapcsolatos. Egy-két évig a Tócsokert még ad munkát, s a VII. ötéves terv első időszakában a Béke utca—Wesselényi utcai lakótelep felépítése jelent majd feladatot. Azonban a vállalati szakemberek szerint már most dönteni kellene: hol, a város melyik részén épülnek meg azok a 3—400 lakásos tömbök, amelyek a jövőben a hajdú-bihari megyeszékhely lakásépítésének főbb centrumait jelentik.

A másik ilyen vitás kérdés a megyei kórház építése. Az már köztudott, hogy nem az eredetileg tervezett ütem szerint épül. Tény, hogy a munkaterület-elképzeltnél későbbi átadása hátrányosan befolyásolta a megye lakosai számára oly fontos egészségügyi intézmény felépítését. Annyi viszont már most is bizonyos, hogy a HÁEV és a megyei tanács szakemberei közötti véleménykülönbség elsimult: idén 30, jövöre 120 millió forint értékű munkát végeznek el a kórháznál. 1984-ben lesz a HÁEV kiemelt feladata a megyei kórház építése és 1985-ben befejeződik a vállalat számára legnagyobb VI. ötéves tervi, megközelítőleg 400 millió forintos beruházás.

Csúszik a nagyerdei fürdő bővítése is. A 150 millió forintos munkához nincs elég speciális munkát végző szakember, ráadásul — legalábbis a HÁEV vezetői szerint — a beruházó sem mindig segítette teljes erővel a munkák mihamarabbi végzését. Egyelőre 1983. március 31. helyett augusztus 1. az új határidő. Debrecenben, a Lóverseny utcán épülő neorotikus betegeket kezelő intézet az évi átadását is eltolták a jövö év áprilisának végére.

A HÁEV — csakúgy mint más építőipari nagyvállalat — munkaerőgondokkal küzd. Egy évtized alatt ezerral csökkent a létszám, így az is siker, hogy ebben az esztendőben csak ötvenen lettek kevesebben. Ez a folyamat részben természetes. Azzal függ össze, hogy a munkásszállás első állomása az építőipar. A másik, szintén létszámot csökkentő tényező az egyéb építőipari szervezetek elszaporodása.

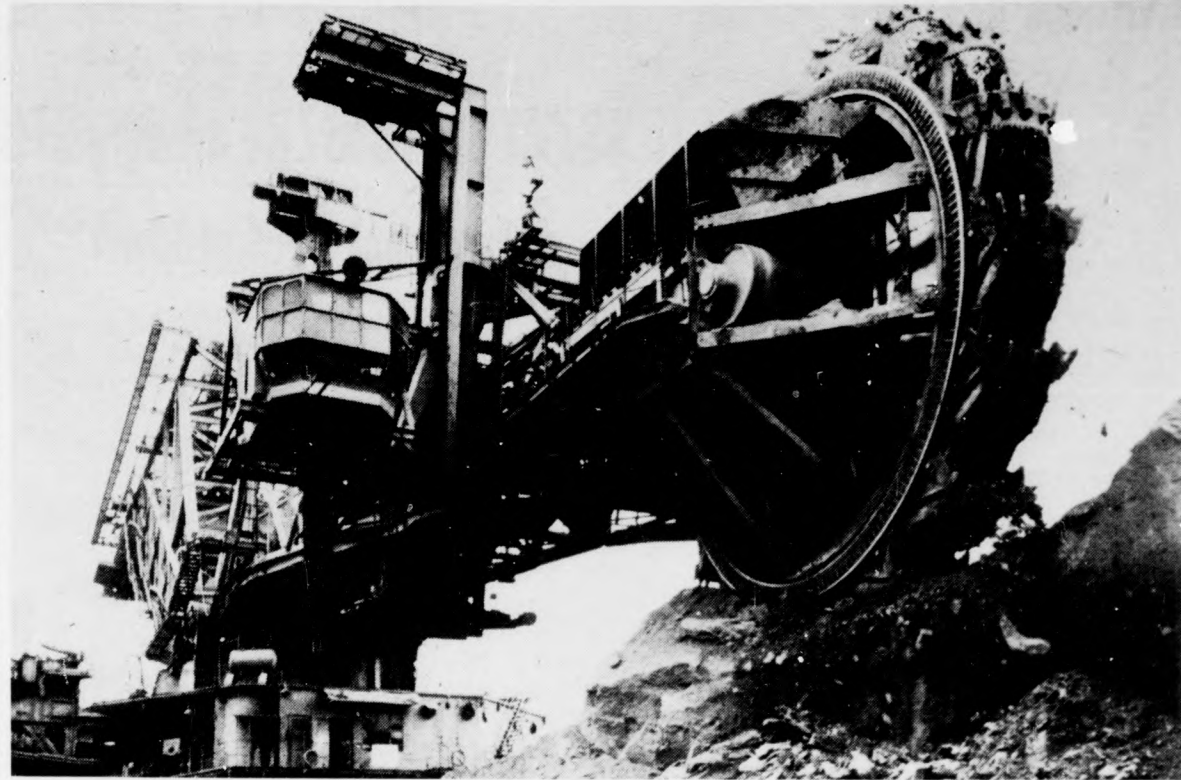
A különbség indokolatlan

A termelőszövetkezeti brigádok, szövetkezeti munkacsoportok többnyire a kisebb volumenű, de szabad árformába tartozó munkákat vállalták, így ott a nyereség, az adózás szabályai mások, magasabb a fizethető bér is. Volt már rá példa, hogy egy 30 tagú munkacsoport elment a vállalatotl és néhány hónap múltán, mint szövetkezeti építőbrigád visszajött alvállalkozóként — lényegesen drágábban — ugyanazt a munkát befejezni. Ez az egész nemcsak a HÁEV problémája. Tavaly az állami építőipari vállalatok eszköz-, bérarányos nyeresége kevéssel haladta meg a 9 százalékot. A tsz építőbrigádok 15,6, az egyéb építőipari szervezetek 20,2 százalékot értek el. Ekkora különbség indokolatlan.

A HÁEV sajátos módon védekezik a számára kedvezőtlen tényezök ellen. Nem alapított leányvállalatot, pedig ezt kezdetben nagy hozásná kísérte. (Most pedig a csöd felé vezető útra kényszerítette az ezen a téren elenjárókat.) Egyelőre nem szerveztek gazdasági munkaközösségeket sem, mert a maximál árformán belül kerülni akarják a szabad áron dolgozó alvállalkozók számának növekedését. Mindezek helyett a vállalat önállóan próbál vállalkozóként fellépni. Ezt szolgálja a Vezér utcai építkezés, ami oly sok tologatás után végül is megkezdődhetett.

A vállalat, csakúgy mint a többi építőipari vállalat, sokat vár a vállalkozás elterjedésétől. Meghatározott feladatot kell elvégezni meghatározott időre: ebben versenyezzenek az építőipari vállalatok úgy, hogy az kapja meg a munkát, aki a legolcsóbban vállalkozik. Ha kialakulhat egy egészséges arány a maximál árformába tartozó lakásépítés és a szabad árformába tartozó vállalkozói tevékenység között; az csak hasznára lesz a nagy építőipari szervezeteknek.

A HÁEV a házigyári kapacitás jobb kihasználását, nagyobb nyereséget várja ettől. Remélhetőleg az igények és a kapacitás közötti összhang is megteremtődik ily módon, s akkor valamennyire nyertesei leszünk az építőipar átalakulásának.
Hajdú István

Visonta. A Thorez külfejtés bányüzemben termelési rekord született. A bányanyitás óta most először fejtették egy év alatt hétmillió-háromszáznegyven ezer tonna lignitet (MTI-fotó: Tóth Gyula)

VILÁGGAZDASÁG '82

Gondok és remények

A tőkés gazdaság második világháború utáni legsúlyosabb válsága már eddig is igen nehéz helyzetet teremtett. A nyugati világ legtöbb országában az 1929—33-as nagy világválság jelenségei ismétlődnek. A munkanélküliek száma meghaladja a fejlett nyugati országokban a 32 milliót és tovább nő,

1983 közepére elérheti a 40 milliót. Az ipar 60—70 százalékos kapacitással működik. Hétről hétre gyarak tu-catját zárják be. Jelentős nagyvállalatok mentek tönkre vagy jutottak a csöd szélére, s csak az állami segítség rántotta vissza őket. Csökken az ipari termelés. Esnek a nyersanyagárak.

Valószínű, hogy az Egyesült Államokban különböző tényezök hatására 1983 során a gazdasági tevékenység valamivel élénkebbé válik. Ez 1984 körül szélesebb, a fejlett ipari tőkésországok többségére kiterjedő bizonyos, mérsékelt fellendülés kialakulásával is párosulhat. Ennek hatásait a világ többi része azonban csak késéssel érzé majd, s nincs kizárva az sem, hogy az országok többsége előbb fogja érzekelni a fellendülés esetleges kedvezőtlen következményeit, és csak később élvezi majd kedvező hatásait.

A szocialista országokban is csak hosszabb távon halnak azok az intézkedések, amelyeket gazdasági helyzetük javítására, problémáik enyhítésére hoznak.

Érdekkülönbségek — konfliktusok

A mai világgazdasági válság súlyossága mindenekelőtt azzal függ össze, hogy olyan hosszú távú változások talaján bontakozott ki, amelyek eleve zavarokat okoztak a világgazdasági fejlődésben. A gazdasági növekedés a világ valamennyi országában lassúbbá és ellentmondásosabbá vált az 1970-es évek közepe óta. Az államok gazdaságpolitikája egyre nehezebben képes a felmerült belső problémákkal megküzdeni. A nemzetközi együttműködés messze nem bizonyult elegendőnek. Nem elég hatékonyak a nemzetközi szervezetek, és nem segítik kellően az egyes államokat problémáik megoldásában. Emellett az országok száma megnőtt, és helyzetük is rendkívül egyenlőtlen.

A világon ma létező 160 állam döntő többsége nagymértékben függ a világgazdasági viszonyoktól, gazdaságuk sebezhető, és világgaz-

dasági környezetüket formálni nem képesek. Az országok egy része viszont — amelyek a világgazdasági fejlődés fő tendenciáit meghatározzák — nem vagy alig vannak tekintettel a többiekre. Túl súlyos belső zavarokkal küzdenek, és fő erőfeszítéseiket ezek megoldására összpontosítják, nem a nemzetközi gazdasági viszonyok javítására, amelyet esetenként figyelembe sem vesznek nemzeti gazdaságpolitikájuk meghatározásában. A világgazdasági érdekülönbségek — a nehéz gazdasági viszonyok, a stagnáló vagy hanyatló termelés, a stagnáló világgazdasági körülmények között — igen súlyos nemzetközi konfliktusok kialakulásához vezetnek. Élesebbé válik a verseny, amelyben a minőség és a technikai szint szerepe különösen nagy a piacon maradás szempontjából.

Fizetési gondok

Az 1979—80 óta tartó válság a nemzetközi pénzügyi viszonyok súlyos problémáival is párosul. Ezek nemcsak az elmúlt esztendőben kialakult magas amerikai kamatláb következményei. Alapvetően a likviditási gondok. Miután a fejlődés lassult, sok ország kényszerült importjának csökkentésére. Az exportot növelni a keresletcsökkenés és az éles verseny feltételei mellett nehéz vagy szinte lehetetlen. Azok az országok, amelyek a korábbi időszakokban, főleg a 70-es években jelentős nemzetközi hitelek vettek fel, számottevő gazdasági fejlődésre és kivitel lehetőségekre számítottak, súlyos fizetési gondokkal küzdenek, és sokan közülük a fizetési képesség határaitól jutottak. Jelentős államok kényszerültek adósságaik törlesztésének átütemezésére és újabb hitelek felvételével is nehezen képesek az esedékes kötelezettségeiknek eleget tenni. Új hitelek felvétele sok ország szá-

mára csak igen kedvezőtlen feltételekkel lehetséges. Mindezekhez járulnak a korábbi években kialakult strukturális zavarok. A tartós ipari túltermelés, amely ma bolygónk ipari szektorának mintegy negyedrészét sújtja, hihetetlenül nehéz feltételeket teremtett sok fontos iparágban és országban. E problémák megoldásában sem a fegyverkezés, sem pedig gyors műszaki fejlődés nem segít az adott feltételek közepette.

Nem egyszerű, hagyományos ciklikus túltermelési válság tehát a jelenlegi, mert számos, különböző, egymással szorosan összefonódó tényező hatására alakult ki. A válság sújtja bolygónk valamennyi országát, és a köztük intenzívebbé vált kapcsolatok közvetítésével láncreakciók sorozatát váltja ki a gazdasági élet különböző területein, egyszerűsített súlyos társadalmi megrázkódtatásokat idéz elő.

Eltérő lehetőségek

Mikor változnak meg, válnak kedvezőbbé a világgazdasági fejlődés tendenciái? A fellendülés közvetlen közeledtét az elmúlt hónapok során sokan és sokszor jóslókat a nyugati világban. Ez azonban nem következett be.

A kormányokra ma növekvő belső és nemzetközi nyomás nehezedik a vezető nyugati országokban azért, hogy a gazdasági életet élénkítő politikát folytassanak. Ehhez lehetőségeik azonban eltérőek és feltételeik esetenként

Az együttműködés — létfeltétel

Az olyan típusú országok számára, mint Magyarország, mindez nem sok biztatást jelent a következő egy-két esztendő során a fejlődés külső feltételeit illetően. Ilyen helyzetben is „talpon kell maradnunk”, s arról sem szabad lemondanunk, hogy hosszabb távú problémáink megoldásában előrelépünk a lehetőségek szerint. Most különösen arra kell törekedni, hogy a rendkívül nehéz világgazdasági környezetben az éles nemzetközi verseny feltételei mellett a tőlünk függő minőségi szervezeti és más feltételeket úgy alakítsuk, hogy kedvezően hassanak belső és nemzetközi gazdasági helyzetünkre.

Fokozottan kell vigyázni arra, hogy egyre nehezebben biztosítható kivételként ne zavarják minőségi problémák vagy olyan határidő-túllépések, amelyek betartása elsősorban tőlünk függ. Jelentős erőfeszítéseket kell tennünk más szocialista országokkal közösen a KGST keretei közötti együttműködés hatékonyságának növelésére és annak érdekében, hogy az jobban segítse valamennyi szocialista ország belső és nemzetközi problémáinak megoldását. Kerestünk kell az együttműködést mindazokkal az országokkal, amelyek számunkra elfogadható feltételekkel új kapcsolatok kiépítését ajánlják. Rugalmasabban, aktívabban kell kezdeményeznünk a nemzetközi együttműködés formáit tekintve is. A tapasztalatok arra utalnak, hogy még ilyen nehéz világgazdasági viszonyokban sem reménytelen az olyan országok helyzete, amelyek képesek ügyesen, gyorsan és rugalmasan alkalmazkodni, s ahol a közvélemény megérti a gondok súlyosságát, és a vezetéssel közösen keresi a kiutat.

Simai Mihály akadémikus, a Világgazdasági Kutatóintézet igazgatóhelyettese

nom, Mari
sak annyit
im szerint
rjhez adta,
erek, mint
híre persze
negállapít-
vai férjhez
ek-fejének
egész lé-
jel-nappal
s teste ki-
áza csilla-
t.

ni erkölcsi
voltak?
rendes éle-
mindket-
kal is csak
ésen nyo-
pedig férj-
ket. És jaj
aj van. Az
vénlányos
maradni.

Ott lenni
án: lássa-
Új galléri
etlen her-
ki a mel-
bérán per-
tartások
ogy fesse-
omoly ud-
a mozdú-
toklás kis
ással per-
ny kínálja
segbesés,
etykától.
s az egész

hiszen a
gy házasa-
os, a fon-
ak vénlá-
akorú is-

még csak
latai után
gyűtt jár-
enni hoz-
ndom. A
et ruhára,
nk kapja
ája, neki
a, nekünk
iva: eny-
el: neki,
eket szül)

si, ez há-
beli gond,
et, se fá-
za a keret
ül rajta?
yel. Időt
teköt be-
rgiamér-
phet. De
ami gon-
hogy
égeit is
ez, hogy
dondokat
ekem, az
sem va-
tam ifjú
ügy fes-

om, nem
ritkuló
rajta, és
ett, mint
nagyapó-
y. És er-
ki rette-
Meg az
ülő fúr-
nyuka -
hogy a
melynek

apuka-
en kell-
személ-
ott a vi-
gondjái-
sadalmi
jam -
ghez a
alakított
a gond-
a követ-
fel:

vezések-
akosko-
n érnek
tovább
agyapó-
si gyer-

lésének
ob kap-
nitanak
inc kö-
k, ma
yi rész-

s. A ké-
fiatalok
kisebb
nyónak
legyen
c-nagy-

thetné
pakorú
neki-

Imos

A „fekete arany” földje

AZERBAJDZSÁN SZOCIALISTA SZOVJET KÖZTÁRSASÁG

A Szovjetunió kaukázuson-
túli területének délkeleti ré-
szén, 80,6 ezer négyzetkilo-
méteren húzódik az Azer-
bajdzsán Szovjet Szocialista
Köztársaság. Északról a nagy
kaukázusi heggyerinc, kelet-
ről pedig a Kaszpi-tenger ha-
tárolja. Azerbajdzsán a he-
gyekből ereszkedik le a Kasz-
pi-tengerhez, földünk legna-
gyobb, lefolyástalan sós tavá-
hoz.

Az Apseron-félszigeten év-
századokon át égtek a tűz-
imádók „szent tüzei”. A múlt
század közepén kezdtek itt
kitermelni a kőolajat. A má-
sodik világháborúban pedig
az Apseronról kapott benzint
üzemelt tiz szovjet harc-
kosból és repülőgépből leg-
alább nyolc. De nemcsak a
„fekete aranyból” él a köz-
társaság. A modern Azer-
bajdzsán szimbóluma a fővá-
ros, Baku közelében épült
Szumgait lett, amely ma a
szovjet szintetikus kaucuk-
gyártás, a kohászat és az olaj-
vegyészet központja.

Az utóbbi 15 évben a 6 mil-
lió 258 ezer lakosú Azerbaj-
dzsánban másfélszeresére nőtt
a villamosenergia-termelés. A
nagy teljesítményű, energia-
igényes technika alkalmazá-
sával és az anyagmozgatás
gépesítésével lehetővé vált,
hogy 1981-ben 16 nap alatt
betakarították a gyapotter-
mést. Az állami felvásárlások
meghaladják az egymillió
tonná. A köztársaságban 409
ezer tonnával teljesítették túl
a tervet.

APN-KS

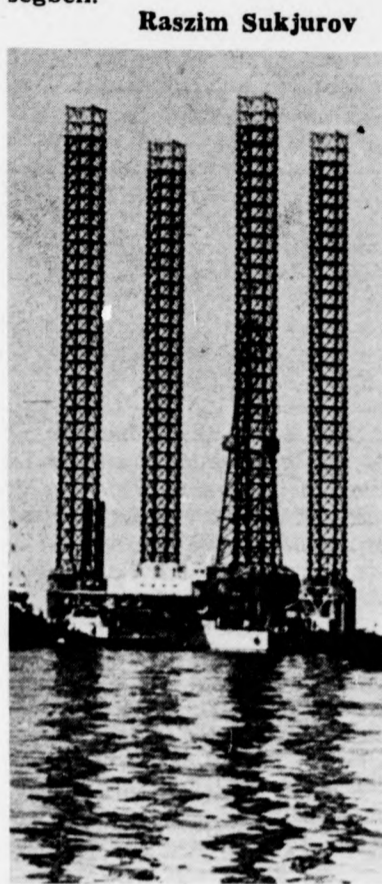
Szigetet épít a gyár

Azerbajdzsánban, a Szov-
jetunió egyik legrégebb kő-
olajtermelő helyén új gyár
építést kezdtek meg, amely
tengeri kőolajfúró tornyokat
fog gyártani. A Baku mellett
épülő üzem a hasonló profi-
lú gyárak között a legna-
gyobb a világon. Építési költ-
sége meghaladják a 330 mil-
lió rubelt. A gyár évente
négy, egyenként 20 ezer tonna
súlyú acélszigetet fog gyár-
tani. Első lépcsőjét 1983 vé-
gén helyezik üzembe.

Az építéssel egy időben 80
hektárnyi vízfelületű tengeri
kikötőt és egy 5 km hosszú,
mély összekötő csatornát is
építenek.

A Kaszpi-tenger alatti kő-
olajmezők, amelyek jelenleg
évi 11 millió tonna kőolajat
és földgázt adnak, különleges
helyet foglalnak el a Szovjet-
unió tengeri szénhidrogénipá-
rában. Itt próbálják ki a kő-
olaj- és földgázkutatás és -
kitermelés legújabb módszereit,
a legújabb technikát.

A Baku-i öbölben már az
1920-as években megkezdő-
dött a mesterséges szigeteken
és gátakon a fúrás. Azután
megjelentek az első acélszige-
tek. Az 1950-es évek elején új
szakasz kezdődött a Kaszpi-
medence kiaknázásában, a
parttól 100 km-re fekvő
Nyeftyanije Kamnyj lelőhe-
lyen felállították az első acél-
állványokat. Ma már 350 km

Úszó olajfúró berendezések a tengeren

Raszim Sukjurov

Forró kővü város

Talaat Hanlarovval, az Azerbajdzsán Épi-
tészeti Szövetsége Elnökségének elnökhelyet-
tével beszélgettünk tudósítónk a nagy múltú
főváros, Baku történetéről, a szovjethatalom
éveiben végbermet változásokról és a város
fejlesztési terveiről.

— Baku építészete története három
korszakot ölel fel. Az első több mint ezer
évig tartott: a Kaszpi-tenger partján keleti
jellegű város alakult ki, „befelé néző” há-
zakkal, szűk utcákkal, ahogy azt a muzul-
mán vallás és a kényelmes életmód megkí-
vánta. A város történelmi magja, az Icseri-
seher a középkori azerbajdzsán építészeti re-
meke. Elődeink figyelembe vették, a város
fekvésének jellegzetességeit, a kikötőt övező
természetes amfiteátrumot, a kopár, nap-
perszele pusztaságot, az uralkodó széljár-
ást. Építőanyaguk a környéken nagy menny-
ségben található mészkő volt, a „forró
kő”, ezért nevezik Bakut forró kővü város-
nak. A történelmi városrészben mindenütt
a régi építészeti emlékeivel találkozunk a lá-
togatón: itt áll a Lányok tornya, több régi pa-
lota, amelyekhez a szűk utcákon jutunk el.
A lapos tetejű házak, mely balkonok termé-
szetes védelmet nyújtottak a tűző nap és a
szél ellen. A második korszak a legrévidebb.
A múlt század utolsó negyedében kezdődött
és 1920-ig, a szovjethatalom megalakulá-
sáig tartott. Ez idő alatt a város viharos
ütemben növekedett. A központ körül fel-
épült az új város. A hirtelen fejlődésre a
kőolaj szolgáltatott okot. A világ legkülön-
bözőbb részéből érkeztek Bakuba az üzlet-
emberek, kereskedők, nagytőkésék. Orosz-
szágból ide özönlöttek a munkások. A kor-
szakra a baku építészeti stílus hanyatlása
jellemző. Az olajmágnások eklektikus villá-
kat építettek, mellettük pedig gombomokra
szaporodtak a szegényes viskók, amelyeket
Makszim Gorkij találón a „sötét pokol

zeniálisan megfestett hasonmásának” neve-
zett.

— A szovjethatalom megalakulása után
— folytatta Hanlarov — megkezdődött a
nyomortanyák felszámolása, a vízvezeték-
hálózat kiépítése, a csatornázás bevezetése,
fűtés és a távlati tervekben az ipartelep
és a lakott városrész elkülönítése egymástól,
az olajtól tönkrement földek feljavítása. A
tervetek fokozatosan megvalósítottuk, a leg-
utóbbi fejlesztési tervet, melyet 30 éves idő-
szakra dolgoztak ki a szakemberek, 1972-
ben hagyták jóvá. Baku történetének e har-
madik szakasza immár hatvan éve tart.
Büszkén mondhatom, hogy mi, baku építé-
szek a hagyományokat megőrizve alakított-
tuk ki a város új arculatát, a kor szellemé-
nek, az építkezések arányainak és sajátosá-
gának figyelembevételével. Jó példa erre a
Lenin tér, amelyet egyik oldalról a kikötő
határol. A tér közepén áll a minisztériumok
épülete. A hagyományos „forró” mészkőből
emelt épület az ősi művészet számos elemét
őrzi. Ugyanakkor a környező házak építé-
sok felhasználták a betont, üveget, alumí-
niumot. Az egész tér egy hatalmas loggíra
emlékeztet. Ilyen jelleggel épült be a város
többi része is.

Heves viták folytak az ősi várossal
kapcsolatban. Az építészeti véleménye meg-
oszlott a városközpont jövőjét illetően. Az
épületek nagy része elavult. A Baku Városi
Tanács olyan határozatot hozott, hogy az
épületegyüttest műemlékké nyilvánította, a
még helyreállítható házakat tataroztatta, a
lebontott épületek helyére csak a városkép-
be illő új házak építését engedélyezte. A
Baku Városi Tanács az Építész Szövetség-
gel közösen pályázatot hirdetett új sugár-
utak és terek kialakítására. Városunk tehát
céltudatosan tervezi jövőjét.

Valerij Grigorjev
APN-KS

Védett sirály- birodalom

Az ezüstös sirályok több
ezer kilométeres út megtéte-
le után évente visszatérnek a
kaszpi-tengeri Glinjanij szig-
etére. Rövid idő alatt fészket
építenek maguknak, és felne-
velik utódjaikat. Összel a ha-
romezres sirálycsapat elhagyja
a szigetet a következő ta-
vaszig.

A Glinjanij szigetet az ál-
lam védett területnek nyil-
vánította. A szovjet tudósok
a ritka állatok tipológiáját
feltáró tudományos kutató-
munkát folytatnak, hogy ezzel
is elősegítsék a madarak szá-
porodását. A Glinjanij szigete-
n levő terület az Azerbaj-
dzsánban levő rezervátumok-
nak csak egyike. A jelenlegi
öt éves tervben az ilyen terü-
letnek nagysága 60 ezer hek-
tárra növekszik.

Vlagyimir Lazarev felügye-
lő megfigyeli a sirályok éle-
tét, gyűrűvel látja el őket,
melyek feltárják a tudósok
előtt a ritka madarak vonulá-
si útvonalait. A felügyelő
mindennap körüljárja biro-
dalmát, amit vendécei nyu-
godtan vesznek tudomásul,
hiszen teljesen hozzászóltak.
Munkáját az ősz beköszöntéig
folytatja.

APN-KS

Azt akarom mondani...

1. Széttört padok

Lehet tán két vagy három hete, hogy a debreceni Vö-
rös Hadsereg útja nagyobbik része annyi esztendő után
valóban elkészült. A teljes készület talán az bizonyí-
totta minden járókelő számára, hogy remek pihenőpa-
dokat helyeztek el mindkét oldalon, mintegy elválasztva
velük a gyalogosokat szolgáló járdát és az úttestet.

A padok valóban szépek. Sima, egyenes, jól megalap-
ozott, elég széles, bár hátlap nélküli lócák, kellemes
színűre mázoltva. Idősebb barátommal szemléltük a vá-
ros kellemes újdonságát. Ő odalépett a padokhoz, meg-
tapogatta őket, s elégedetten mondta:

— No, ezeket nehéz széttörni. Erősek a deszkák, oda
is vannak csavarozva igen jól.

Aztán harmadnap hajnalban megint arra jártam. S
lám, az utca páratlan oldalán, a Gambinus-átjáróval
szemben az egyik pad sarkát erőszakos kezek felszakít-
tották, feltépték. A pad azóta is viseli a sebet, bizonyíté-
kál agresszív ösztöneinknek, s annak, hogy hiába épít
az ember házat, utat, padot, hidat, mindig lesznek, akik
szétverik, felszaggatják, felrobbantják. Hiába ütött fát,
virágot az egyik, ha a másik letépi, kiszaggatja.

Az agresszivitás, erőszak betört hétköznapjainkba. A
felszaggatott pad törött csonkjai is igazolják.

2. Hány a több?

Fiatlanszagon panaszkodik. Kislánya napról napra szo-
morúan, már-már riadtan, féltéken, nemegyszer kisírt
szemmel jön haza az óvodából. Beszél már az óvodá-
vel is. Tudják az okot. S nemcsak az ő kislánya tér így
haza abból a csoportból, sok más aprócska lányka s fiú
is.

Az ok?
Van a csoportban két-három igazi jómadár. Ötévesen
is verekedők, másokat bántók, játékokat széttörők, fel-
épített homokvárakat szétaposók. Ez a két-három gyer-
mek egyes időszakokban szinte rettegésben tartja a töb-
bit, különösen, ha az óvó néni szeme nincs rajtuk. Már-
pedig nem is lehet mindig. Ilyenkor a sráckból kitör az
őserdei ösztön, s pár pillanat alatt is külső és belső se-
beket okoznak.

A szülőkkel nem lehet beszélni.
A szülők ugyanolyan agresszívek. Káromkodnak, sér-
tegetnek, verekednek, „bűdös kölyköknek” nevezik mások
gyermekét. (A sajátjukat is.) A szülők nem egyszerűen
védik agresszív-erőszakos gyermekeiket, hanem támad-
nak-sértegetnek másokat.

Hallom, egyes iskolákban már fel mernek állni a su-
hancok az iskolapadban, válogatott disznóságokkal ille-
tik tanáraikat, s bejelentik, hogy most éppen nincs ked-
vük felelni.

Sokan vannak?
Kevesen. Egy-egy osztályban vagy csoportban ketten,
három. Egyelőre. S mégis ők vannak többen, mert az
erőszak mindig erősebb, mindig uralma alatt tartja a
többséget általa a kisebbség. Két-három zsarnok — főleg
ha guáva szolgák veszik körül — népeket is képes mar-
kában tartani.

Az agresszivitás, erőszak, sajnos már gyermekeinkbe is
kezd beleivódni. S mi, felnőttek, lassan természetesen
vesszük ezt. Ime egy példa. Suhancok Debrecen egyik
igen nagy forgalmú utcáján kocskait rugdosnak, törde-
lik róla, amit lehet. Idős pedagógus odalép hozzájuk, szól
neki: ezt mégsem lehet. Szó nélkül leütik. A járókelők
mennek tovább. Tán még a fejüket is elfordítják.
Az erőszak terjed. Mindennapi jelenségévé vált.

3. Ki féljen?

Vitatkozom kiváló kolléganómmal. Magam szigorúbb
fellépést, keményebb ítélkezést, sőt suhancok esetében a
jó időpontban elhelyezett pofonokat, felemelkedő gumí-
botokat igényelnék a szaporodó bűnözés, rendbontás,
szabálysértés megelőzésére. Több rendőrt a város söté-
tebb parkjaiban, lakótelepi tereken, nagyobb jogot nekik:
a rendteremtésre. Úgy gondolom, ilyen mentalitással
csakhamar le lehetne választani a néhány bűnözőről a
még megmenthető fiatalokat.

Kollégánom fel van háborodva. Félti a gyermekeinket,
humanizmusról beszél, tiltakozik minden szigorúbb ité-
let, hatásosabb fellépés ellen. Szerinte nem engedhető
meg társadalmunkban, hogy bárki is féljen.

Ebben egyetértünk. De hát éppen azért, hogy a jó
szándékú, becsületes, dolgozat végző emberek ne félje-
nek, épp azért, hogy mondjuk az egyetemi kollégiumok
környékén is félelem nélkül járjanak a lányok vacsorá-
ni — szóval ehhez az kell, hogy kivonjuk valahogyan a
közösségből azokat, akik most életünk megzavarói. S a
kivonás azt jelenti, hogy megantitjuk őket tisztességesen
élni, dolgozni, szórakozni. Hogy példálul az előtt a műve-
lősi intézmény előtt, ahova diszkóba hívták őket, ne
tépjék le a plakátokat, ne verjék szét a hirdetőablakat.
Az erőszak, agresszivitás terjed.

Már néha félek én is. Vajon az nem fontos, hogy ez az
alkalmankénti félelem ne állandósuljon?

4. Utak figyelmeztetései

A közlekedésbiztonság egyik illetékes vezetője elemzi
a növekvő bűnözés okait. A közúton elkövetett közleke-
dési bűncselekmények okai között előkelő helyen emlí-
ti, hogy rendkívüli mértékben nő közútjainkon az ag-
resszivitás, súlyos baleseteket, veszélyhelyzeteket te-
remtve.

Igy van. Tapasztalom. Gyalogosok gátlástalanul men-
nek át a tilos jelzésen, lámpa nélküli átkelőhelyeken
ballagva, trécselve haladnak, szemébe nevetve a hosszú
sorba gyűlő gépkocsik vezetőinek. S ha egy-egy autós —
nemkülönbön agresszív módon — közéjük hajt, felhá-
borodnak, acsargognak, feljelentéssel fenyegetőznek.

Igen, terjed az agresszivitás. A közutakon is.
De hát ezen igazán nincs csodálkoznivaló. Hiszen ha
az óvodában, iskolában, utcán, parkokban, játszótéren
s az élet más területein terjed, miért épp itt ne lenne
így? Hiszen ugyanazok az emberek a gyalogosok, a ke-
rékpárosok, a gépjárművezetők. S ugyanazok az embe-
rek csak ugyanazt tehetik. Igaz, ha a volán mögött ül-
nek, nem egy pad, nem egy letépett plakát, nem egy ki-
sírt szemű kislány az áldozatuk. Hanem az ember.

Ne lenne megoldás?
Talán még nagyobb megrázkódtatás nélkül megtalál-
hatjuk. Csak igyekeznünk kellene kissé vele...

Jényei József

Baku éjjel

A tömondat egyszerűségével

TÖRÖK ANIKÓ KIÁLLÍTÁSA A TANÍTÓKÉPZŐ FŐISKOLÁN

Évek óta csoportos és egyéni kiállítások sora mutatja Török Anikó pályáját. Olyan alkotó műveit láthatjuk tehát ezen a kiállításon, aki vállalja a művészi és tanári munka gyakran kemény kettős kötelességét. Azt vallja, hogy a tanítványok rajzi munkáit segíteni, irányítani, korrigálni csak az képes, aki maga is alkot, aki naponta megküzd az alkotó önkifejezésért. A művésztanár a tanítványok szemében saját alkotásaival tudja hitelesíteni pedagógusi munkáját. Számára tehát szakmai gyakorlat a festés. Ugyanakkor sz-

a festészetnek fő meghatározóit. Hagyományosan festői alapállású ez az alkotás. Nem jellemző rá a tárgyias részletezés. A tárgyakat csupán színteljesen jelzi, ezeket gazdagon kimunkálja, és hol éles, hol lágy kontúrral írja körül.

A festői felületet csak két, három, tehát kis számú, ezért erősen egymáshoz fűződő tételre osztja. Ezzel alapozza, indítja a feszültséget. A feszültségfokozás irányába hat az, hogy a két fő tétel — a világos és a sötét — éles, egyenes kontúrjával — noman eltéríti a kép vízszin-

ismét szintézisbe. A kép legkisebb tételének, a virágnak vöröse úgy aránylik a nagyobb tételhez, a leterített asztal drapériájának fehérjéhez, mint ez a fehér a kép egészéhez. Ezzel az aránysítással a részletek kölcsönösségbe kerülnek, utalnak egymásra, így az összetartozás érzetét keltik.

A szinkontrast által teremtett feszültséget a porfészték lehetőségeit kihasználva tudja oldani Török Anikó. A fókuszúron a fehér és a sötét tétel ütközését a két felület gazdag kimunkálásával készíti elő. Az apró, pici festéknyomok, a színek tónusos átmenetének gazdag játékosága halkítja a két szín csattanós találkozását. A fókuszúron kezdve éles vonala a fehér tétel körülírva tumpul, puhává válik, majd újra metszően élesse keményül. E vonal változatos alakítása erejét veszi a képet hasító fősztat feszültségének.

Török Anikó nagyfokú tudatosságára vall az, hogy képeinek a fokozatosan tetőpontra jutott feszültséget lépésről lépésre oldja is, mégpedig megtervezve, párokba rendezve és együtt alkalmazva az ehhez szükséges művészi eszközöket.

A kiállított alkotások a festői gondolatot lényegre tömörítik, a tömondat egyértelműségével és egyszerűségével mondják ki. Kevés motívum szerepel a képeken. Csak annyi, amennyi egy csendéletet csendéletté, egy enteriört enteriőrre tesz. A tárgyiasság lényegre redukált műveken végsőkéig egyszerűsített formákat és kevés színt látunk. A virág csak annyira virág, hogy emlékeztessen rá, a drapéria csak annyira drapéria, hogy idézzon egy leterített asztalt. A motívum-, forma- és színvilág ilyen mértékű redukálása egyértelművé teszi a festői gondolatot és hangsúlyt ad neki.

Szembetűnő a kiállításon az enteriőrök gyakorisága. Ennek motívum- és színvilága a legalkalmasabb Török Anikó önkifejezésére. Még akkor is intím teret fest, amikor a kertet, a szilva-éret festi meg. Összefoglalva úgy lehet jellemezni Török Anikó december 23-ig nyitva tartó kiállítását, hogy alkotásai a néző figyelmét irányítják, a formák, színek és arányok látására tanítanak és kényeszeritenek a hangulat megérezésére.

Vastagh Júlia

Török Anikó: Csendélet

rosan az életformájához tartozik, belső igényből fakad, lelki szükségletet elégít ki.

Évek óta csaknem minden kiállítását láttam. Visszaemlékezve a közel múltban és az évekkel ezelőtt látott tárlataira, megnézve a most kiállított rendezett alkotásait, úgy tűnik, hogy van Török Anikó festészetének néhány olyan sajátossága, amely folyamatosan állandósággal, másként következettséggel van jelen.

Melyek ezek?

Elsőként a képek festőiségét kell említeni. Másodikként az alkotásokon egyszerű, együtt jelentkező feszültségerősítésre és feszültségmoldásra utalok. Harmadikként hivatkozhatok a festői gondolat erőteljesen lényegre redukált megfogalmazására. Negyedikként egy tematikai állandóságra, az enteriőrök gyakoriságára irányítom a figyelmet.

A Csendélet című képen szeretném bemutatni ennek

tes középvonalától. A feszültség főfokát a kép színvilága emeli magasra. A három tételre bontott kép színei, a drapéria fehérje, a falhátter sötéte és a virág telttörőse éles szinkontrastot alkotva szembeáll egymással. A fehér terít legfehérebbje a sötét háttér legötétebbjével van találkoztatva, ezért éles, csattanósszerű az ütközésük. Azzal jut tetőpontra a feszültség, hogy az alkotó a kép vízszintes középvonalától eltérített, a legerőteljesebb szinkontrasttal hangsúlyozott kontúrjait lendületesen, határozottan, egy mozdulattal festi fel. Így ez a vonal élesen hasítja a felületet, belefeszül a képbe, annak fősztatát adva uralkodó kontúrrá válik.

A több eszközzel, fokról fokra tetőpontra jutott feszültséget egyszerűsített oldja is az alkotó. A képi felület egymáshoz fűződő részleteit a tökéletes harmónia érzetét keltő aránysítással, az aranymetszéssel juttatja

Szövetségben ipar és művészet

A skandináv formatervezés példás minősége az ipar és művészet szoros kapcsolatán alapszik, azon a tényen, hogy a tervezés színvonalát szinkronban van az ipar hatékonyságával. Ez jellemzi a cseh üvegművészetet is, világhírű ennek köszönhető. Az NDK-ban a játéktervezés a hallei Iparművészeti Főiskolához kapcsolódik, ahol az oktatás és a késztermék gyártása egy helyütt történik. Mindez arról tanúsít, hogy fejlett iparművészet nem létezhet ipari bázis nélkül.

Hol állunk mi? Vannak jó iparművészeink, iparunk is fejlett, de csak a szándékban találkoznak. Az anyagi, technikai és esztétikai erők nem a művek tömegében jelentkeznek, pedig erre lenne fokozottan szükség.

Vannak szép példák is, de ezek nem általánosak, mesze elmaradnak lehetőségeiktől. Gyorsuló tempóra van szükségünk ahhoz, hogy a környezetkultúra egysége szemlélete uralkodó legyen, s belsőépítészeti, textilművészet, kerámia, tipográfia, szobrászat, a murális műfajok méltó keretek között teremtsenek egymással kapcsolatot az oktatásban és a gyakorlatban.

Iparunk és iparművészetünk között láthatóan növe-

szik a kapcsolat. Textilgyártásaink és az Iparművészeti Főiskola textiltanszéke között rendszeres és folyamatos együttműködés alakult ki. Ugyanez a tendencia figyelhető meg a nyomdák és a főiskola grafikai tanszéke között, sőt, az utóbbi években az ipari formatervező tanszék játékprogramját a monori Játék- és Kefeyár segítségével valósította meg. Mindez azonban még nem általános. Ahhoz, hogy a századfordulóra iparművészetünk biztosítani tudja a magas fokú és egyetemes környezetkultúrát, szükséges az állandó ipari háttér. Ehhez azonban sok mindent kell tisztázni. Így például az iparművészet státuszát az üzemekben, biztosítva az anyagi és erkölcsi elismerést, a kutatónapok lehetőségeit.

Az ipar és az iparművészet szövetségét hangoztatva olyan népgazdasági érdeklől beszélünk, amelytől szintén nagy mértékben függ a magyar termékek világszínvonalára és világpiacra, s ezáltal anyagi jólétünk és biztonságunk. Ez a kézfogás együttes megvalósítja társadalmunknak önmaga fejlődéséhez méltó környezetkultúráját is.

Losonci Miklós

Egy hasznos kézikönyv

A magyar irodalom története egy kötetben

— Végre egy rövid, áttekinthető és használható szintézis! — mondhattuk, amikor tudomásunkra jutott a könyv kiadási terve. Gondoltuk: — Jól használhatják majd pl. gimnazistáink az egyre használhatóbb tankönyveink helyett vagy mellett.

Íme, megjelent! A kötetet öt elismert szakember írta: Nemeskürty István, Orosz László, Németh G. Béla, Tamás Attila és Görömbei András. Szerkesztette Klaniczay Tibor. Tíz nagy fejezetből áll; ez általában elfogadott periodizálás irodalomtudományunkban: a középkor a reneszánsz, a barokk, a felvilágosodás és klasszicizmus irodalma, a reformkor romantika, a népiesség, a realizmus irodalma, a Nyugat és kora, a szocialista eszmék és a modern törekvések térhódítása, illetve a legújabb kor irodalma alkotja a kötetet. Szerencsésebb lett volna azonban a legújabb kor irodalma főcímet helyett a már általánosan elfogadott és használt „felszabadulás utáni magyar irodalom” fejezetcímet nemcsak alcímként adni, az eltérő történelmi periodizáció miatt ugyanis a főfejezetcím megtevesztethet. A népiesség és a realizmus irodalma helyett pedig a nemzeti-polgárosult irodalom főcímet adni (az akadémiai irodalomtörténet korszakoláshoz hasonlóan), utalva rá, hogy a XIX. század második felének irodalmát nem a szabadságharc, hanem a

Bach-korszaktól számítjuk, hiszen az új irodalom megteremtése akkor vette igazán kezdetét. Petőfi eszerint még nem tartozna a XIX. század második felének irodalmához, hanem az előző korszak záróköve lenne az ő zsenialis életműve. E könyv viszont már az új korszakhoz sorolja.

Az egyes fejezetek olvasmányosak, lendületesen megírtak, általában közérthető irodalomtörténeti és elméleti terminusokkal élnek a könyv írói, sehol sem veszítve el azonban a tudományosság igényét. Minden irodalomtörténeti korszak előtt felvázolják a történelmi, kultúr-történeti háttérét. Jól tömörítetten megírtak az egyes írói portrék. Hasznos a műfajok fejlődését foglalkozó alfejezetek beiktatása. Áttekinthető összefoglalás szerepel a felszabadulás utáni magyar irodalomról is, napjainkig. Külön kiemelendő a nemzetiség magyar irodalmáról szóló, remekbe szabott kis fejezet.

Jól sikerültek a jelentősebb irodalmi alkotások rövid bemutatásai: a Lúdas Matyitól a Toldin át Déry Befejezetlen mondataig, vagy éppen Szilágyi István Kő hull apadó kútba... című regényéig. Tömör, lényegre törő ismertetéseket olvashatunk a művek néhány mondatos tartalmi kivonatától azokról mondanivalójáig a legfontosabb tudnivalókról.

Közismert írókról készült képek, fényképek zárják az irodalomtörténeti részt. A kötetet bőséges bibliográfia egészíti ki, névmutató teszi könnyen kezelhetővé.

Hasznos lett volna, ha az e kötet elődjének tekinthető Kis magyar irodalomtörténethez (első kiadásban 1961-ben jelent meg, írta: Klaniczay Tibor, Szauder József és Szabolcsi Miklós) hasonlóan valamilyen más címet ad a szerkesztő a könyvnek, hiszen a Magyar irodalom története a címe a hatkötetes akadémiai szintézisnek éppen úgy, mint a Gondolat kiadta háromkötetes irodalomtörténetnek, illetve a felszabadulás utáni magyar irodalomról most megjelent és folyamatosan megjelenő négykötetes munkának.

A mű szándéka, nemes törekvése, izlésformáló jellege, mindenkihez szóló akarása kétségbevonhatatlan. Ilyen és emellett erényei mellett azonban bosszantó szépséghibák (nyomdahibák?) zavarják a mintegy 500 lapnyi kötetet.

Helyenként aránytalanság. Ha figyelhetünk fel: pl. a XVI—XVII. századi memoáriró Veresmarti Mihályról hasznos lehet csaknem egész oldalnyi írni, de ehhez mérten a nála irodalomtörténetileg sokkal jelentősebb Tolnai Lajos többet érdemelt volna, mint szintén alig egy lapnyi ismertetést. Nem is szólva Pilinszky János jelentőségéről, aki szintúgy alig egy oldal terjedelemben szerepel. Az effajta aránytvesztés valószínűleg a szerzők kelletlenül ösztönözött hangulatunknak következménye. Vannak azonban nem menthető hibák is. Néhol semmitmondó, iskolai dolgozatokból is kihúzó mondatok tartják a szöveget: „A mese úgy csordul belőle, mint a méz” — írják Heltai Gáspárról. „Azt az utat, amit megkezdett, a következő század járta végig” — olvassuk Bornemisza Péterrel: Ez egyrészt közhely, másrészt vajon melyik járta volna végig? A megelőző?

Pontatlan idézés és pontatlan évszámok rontják a

könyv hitelét. Vörösmarty nem „hő kebel”-ről, hanem „hő kebel”-ről szól a Szózatban. Reviczky Gyula Magamról c. versét így idézik a könyvben: „... a föld se jó, se ferde; Se gyönyör, se bú tanyája. Csak magadnak képe más.” E pontatlan idézés miatt az egész félreérthető, ugyanis eredetiben így néz ki: „... Csak magadnak képe, mása.” Ugye, nem mindegy? Ady Endre nem „vad, gatyás, bamba”, hanem „piszkos, gatyás, bamba” társakról ír a Hortobágyi poétájában.

A vár fehér asszonya című versében pedig lelke nem „babonás, ódon vár”, hanem „ódon, babonás vár”. A Szeretném, ha szeretnének kötet vezérversében e sor: „Vagyok, mint minden ember: fenség” így módosul a könyvben: „fennség”.

Nemegyszer előfordulnak felesleges idézések külföldi iroktól. Feleslegességet növeli, hogy le sem fordították őket még lábujjgözt formájában sem. A nem szakember tanácsstábornok áll az Arany János-fejezetben említett goethei (Schwerer Dienste tägliche Bewahrung) vagy az Alfred de Vigny-i („Seul le silence est grand”) idézetek előtt. Mindezt akkor, mikor Arany Jánosnál említést sem nyer, hogy kései verseinek gyűjteménye az Öszikék címet viseli...

Néhol egészen durva pontatlanság szúr szemet a művek keletkezéséről. Csak egy példa a sok közül: a Kárpáthy Zoltán nem 1884-es, hanem harminc (!) évvel korábbi regényremek!

Jó lett volna, ha a Janus Pannonius-fejezet szerzője legalább zárójelben megmagyarázza, hogy a De sua aetate az Életkoráról című, az Ad animam suam pedig a Lelkéhez című versét rejti. Reviczky Apai Örökség című kisregényét említve készer is Fejértájú Tibort ír a könyv, holott a főszereplő neve Fejérházy.

Nincs értelme tovább sorolni a bosszantó és kevésbé zavaró hibákat, hiszen sokkal több az erénye, hasznának az irodalomtörténetnek annál, hogy szörzálhasogató legyűnj vele szemben. Nagy szükség volt és van rá, egy újabb kiadásra azonban sürgősen javítani kellene az említetteket. Mindezek ellenére és mellett ajánlható a könyv a diákoknak és az egész magyar irodalomban tájékozódni kívánó felnőtteknek.

Arany Lajos

HATVANI DÁNIEL:

Szétszórt csontok

Az itt folytatásokban megjelenő filmnovella cselekményét és szereplőit tekintve elejétől végig kitalált történetre épül. Ha ennek ellenére bárki önmagára vagy társaira ismer, arról nem a szerző tehet.

— Nézze, ha bármilyen gondolkodni, nem segítenék a kiutazását. — Az asztalhoz lép, borított nyújt át Kürtinek. A vasúti jegyek és a meghívó... Intézkedtem az IBUSZ-nál, hogy az utlevélletet soron kívül megkapja és valamelyes pénzügyeszet is beválthasson a saját zsebére.

— Köszönöm. És jó utat! Készüljön fel a korrefératúramra is.

28.

A múzeum előtt áll a Volvo, felnyitott csomagterrel. A kocsi mellett Teri, kissé már türelmetlenül, de végre jön Kürti is, kezében közepes nagyságú bőrönddel, nyakában fényképezőgéppel: a farmeros lezseriség után szokatlanul elegáns nyári öltönyben.

Amíg Kürti a bőröndjét beteszi a csomagterbe, Teri irigységgel a hangjában megszólal:

— Engem is kicsempészhetnél a bőröndben.

— Szívesen megtenném. Csak féltő, hogy a vámnál munkácsnak néznék... Bár azt sem tudom, hogy néz ki egy vámvizsgálat. Először megyek külföldre...

29.

Szedlákhoz a titkárnője beviszi a szokásos napi postát. A levelek között képeslap: a vellei Szent Márk tér, hátulján a következő szöveg: „Úgy döntöttem, hogy a szabad világot választom. Üdvözlettel: Kürti Tamás.”

Nézi, nézi az elnök, mint aki nem hisz a szemének... Arcára mind jobban kiül a döbbenet.

Majd erőt vesz magán, a telefon után nyúl, sietve tárcsáz. — Városi kapitányság...? Szervusz, igen, én vagyok... Ugye ott van még nálatok Kürti Tamásnak

az oldalkocsis motorja...? Nem, nem visszaadástól van szó. Ellenkezőleg. El kell kobozni. Ami holmija van a múzeumi alagsorban, azt is. Igen, igen, disszidált a szarházi.

30.

Városi tanács titkársága. Az ajtón berobban Kürti, a szekrényénél álló titkárnő egy csomó aktát kiejt a kezéből.

— Jézusúristen! Hiszen maga... — Mi a probléma? Letelt a kiküldetésem, megjöttem... A főnöke bent van?

Meg sem várja, hogy a titkárnő bejelentse, valósággal rátör Szedlákra, aki ijedtében az asztal szélebe kapaszkodik:

— Ön itt?

— Hol kéne lennem?

Az elnök előhalászja a képeslapot, felmutatja.

— És ez? Hogy kell értsem?

— En hadd kérdejem, engedelmével: ön szerint hol van a szabad világ?

Az elnök csak hebeg, dadog. Legbelül örül, hogy Kürti mégiscsak visszajött, pillanatnyilag azonban szörnyen dühös, amiért „beugrott”, s ezért most szégyenkeznie kell. S ráadásul visszavonulót fújni.

Lapozgatja a naptárt.

— Ön majdnem egy héttel később jött vissza — jegyzi meg szigorúan: szinte kihangsúlyozva a megállapítás kérdőrehozás jellegét.

— Utólagos engedelmével voltam Párizsban is...

— Párizsban? Mit kerestett maga ott? S ha nem vagyok indiszkrét, kinek a pénzén utaztatott?

(folytatjuk)

A Storno-ház Sopronban

A Storno-ház értékes mágnájújteményével egyik legérdekesebb, legrégibb épülete Sopron műemlékeiben amúgy is gazdag városának.

A látogató gyorsan megtalálja a szemre is mutató emléket, mert a város szívében, legszebb, legharmonikusabb terén helyezkedik el, közvetlen a túrtorony aljában. A Storno-palota zártos, kétemeletes barokk lakóház körülépített belső udvarral.

Először a XV. században hallunk róla, akkor Habermayer Miklós lakja. Az ő idejében szállt meg itt a városba látogató Mátyás király. A házat a XVII. században már a Sárkány család birtokolja. Utánuk a Festetics család következik. Festetics Pál 1698-ban feleségül veszi Sárkány István özvegyét, és az épületet is megvásárolja a családtól. A városi tanácstól hosszas huzavona után 1000 forint váltásért teljes adómentességet nyer, ezért sokáig „szabad ház”-ként emlegetik. Még első Lipót császár is elismeri a Festeticsek új birtokjogát.

A Stornók csak a XIX. század végén bukkanak fel a ház körül, 1872-ben az idősebb Storno Ferenc megveszi és berendezi családjára számára.

Kik voltak a Stornók? Különösen két nevet jegyez fel a város története: az idősebb és a fiatalabb Storno Ferencét! Mindketten épí-

tészek, festők, restaurátorok voltak, akik képzettségüket külföldön szerezték meg.

Az idősebb Storno helyezi el házában elsőként a híres mágnájújtemény első szerzeményeit, később pedig a családjának többi tagja is szaporítja.

Az egykori barokk lakóház mai állapotát többszöri átépítés után nyerte el. A kapuját például a XVIII. század elején készítették pelikánt ábrázoló kovacsoltvasból készült kopogtatójával, ami felett két orszlán látható, s a levélindák között Festetics-címer. Az épület homlokzatát 1720 táján alakították ki, amelynek legjellegzetesebb részei a gazdag díszítésű, kerek, zárt erkélyek a négyszögletes ablakokkal.

Bent a kapualjban befalazva rögtön észrevehető egy régi sírkő, amely a soproni Szent Mihály temetőből került ide valaha. Ugyancsak a kapu alatt egy falmélyedésben rejtőzik Nepomuki Szent János kőszobra.

A Storno-ház hat helyiségében is gazdag előcsarnokában helyezkedik el a család művelődéstörténeti gyűjteménye: középkori emlékek, válogatott szép festmények, értékes fadarabok, gyönyörű régi bútorok, díszes kályhák és még sok egyéb szépséges, veretes kincs.

A Storno-házat a közel-múltban restaurálták.

Szémann Béla

Palasovszky Ödön kiadatlan verseiből

Zöld a lába

Tápáskodik a folyó,
Két part között nyújtózkodik,
Folyik.
Sietve mossa a partokat,
Vizes a lába,
A tengerbe siet.

Vizes az inge,
Szürke az inge, kék az inge
Olyan színű, mint a kabátod.
Zöld a lába,
Sietve mossa a partokat,
A tengerbe siet.

Két part között
Folyik a folyó,
Kék a szíve,
Vizes a lába,
A tengerbe siet.

Kék a szívem,
Olyan színű, mint a kabátod.

Szederinda

Jaj, ne tarts vissza,
Sietek, szederinda,
Apám vár, szederinda,
Anyám meghagyta, hogy siessek.

Jaj, mit csinálsz?
Mit csinálsz velem szederinda?
Engedj már szederinda,
Hiszen összetéped a ruhámat.

Jaj, ez fáj —
Ez nagyon fáj szederinda.
Nézd, megsebzted, szederinda,
Égészen véres lett a szoknyám.

Megállj!
Ez nem volt szép tőled szederinda,
Holnap nem jövök erre, szederinda!

Furcsa a szemed

Mért vagy szomorú?
Esztendők vándoroltak erre.

Hol jártál?
Egész tavasszal,
Egész télen.

Esztendők, esztendők.

Furcsa a szemed.

Te vagy-e még?
Erdőzűgás vagy-e még?
Hol jártál,
Hol jártál?

Ezüstsikoly

Nagyot kiált a tenger —
Zöld kiáltás —
Nagyon kiált az ég —
Azúr kiáltás —
Nagyot kiált a nap —
Narancs színű kiáltás —
Nagyot kiáltok —
Ezüst sikoly.

ÉRTSÜNK SZÓT!

Makrapipa

Debreceni vonatkozású cikket tartalmaz a Magyar Nyelv című folyóirat legutóbbi száma. Benkő Loránd a magyar múlt egyik sajátos pipafajtájáról, a híres debreceni makrapipáról ír „Egy régi magyar pipafajta” című tanulmányában.

A dohányzás hazánkban török hatásra terjedt el a XVI. század közepén, elsősorban a hódoltság és a hódoltságközel területeken. Debrecen lakosai is hamar megismerkedtek ezzel a káros szenvedéllyel. A ma már inkább csak múzeumokban, gyűjteményekben látható makrapipát a helybeli fazekas céh készítette a város nyugati határában található jó minőségű vörös agyagból. Kezdetben — mivel a városi tanács 1574-ben kelt rendelete megtiltotta a dohányzást — titokban formálták és égették a pipákat, később azonban a város az új mesterség iránt egyre elnézőbb lett. 1703-ban egy tanácsi rendelet már engedélyezi a pipagyártók működését, a kikötés csak az, hogy áruikat a városon kívül adhatják el. Az ekkor gyártott debreceni pipák jórészt még díszítés és rézkupak nélküli igen egyszerű cserepipák voltak. A debreceni pipakészítés a XVIII. század második felében élte virágkorát. Több mint száz (!) fazekascsalád ezzel foglalkozott, és számos pipafajta alakított ki. A leggyakrabban az agyag vörös színében készítették őket, s ekkor már az ötvösök díszes rézkupakot is csináltak rájuk. A mesterek egészen a XIX. század közepéig olyan óriási mennyiségben gyártottak pipákat, hogy nemcsak Debrecen tudták ellátni, hanem nagy tételekben szállítottak belőlük a nyugat-európai országokba, s Amerikába is. Ez időben az export mennyisége és jövedelmezősége szempontjából egyetlen más kézműipar sem versenyezhetett a pipakészítőkkel. A hanyatlás a múlt század közepén kezdődött, amikor a fővárosban a pipát is nagyüzemi szinten kezdték előállítani. Ennek következménye volt, hogy a század végén már csak öt, e század első harmadában pedig már csak egyetlenegy debreceni pipakészítő iparos dolgozott városunkban.

Erdekes a makrapipa szó előtagjának története. Megfejtésére több magyarázat keletkezett. A Czuczor-Fogarasi szótár szerint a makrancos melléknévből a nyelvújítás korában elvont makra „makacs, engedetlen” szóval függ össze. Mások a szörványoson felbukkanó makrai pipa változat alapján a Makra — Mokra helynévből származtatják. Megint mások a szó személynévi eredetét fogadják el, s szerint egy Makrai nevű pipakészítő nevére utalna. A tanulmány cáfolja ezeket a szófejtési próbálkozásokat, s megállapítja, hogy a szó az arab magra „vörös föld, vörös anyag” kereskedelmi áru nevéként Levantából és Maghreből indult európai vándorútra. Az arabból átment az olaszba is, s innen jutott el hozzánk. A kérdés csupán az, hogy milyen úton-módon került Debrecenbe.

Művelődéstörténeti tény, hogy a makrapipa első írásos adata Csokonai Vitéz Mihálytól való („A méla Tempetői” című színművében említi a makrapipa nevet 1793-ban, s a költő bizonyára a szó elterjesztésében is szerepet játszott). Csokonai a szóval mint az olasz nyelv és irodalom bűvölője is megismerkedhetett, de sokkal valószínűbb, hogy az akkortájt hazánkban, így Debrecenben is gyakran megforduló olasz vándorkereskedők, komédiások, katonák szájából hallotta a vörös pipát makrának nevezni. A szót aztán tovább is terjeszthette, s nemcsak irodalmi úton, hanem a város lakosai és a dohányzást — főleg a pipázást — igen kedvelő kollégiumi diákok körében is. Ez utóbbiak aztán szétszóródva az országban az egész magyar nyelvterületen ismertté tették a makrapipa nevet. De gyanakodhatunk a katonaság szerepére is. Városunk ugyanis a XVIII. század elejétől a Habsburgok egyik jelentős katonavárosa volt, ahol a birodalom sok vidékéről való, illetőleg sok vidéket — így Észak-Itáliát is — bejárt katonaság állomásozott. S tudjuk, hogy a katonaság körében a dohányzás igen nagy mértékben divatozott. Mindezt csak megerősíti, hogy megközelítőleg ekkor s ugyancsak a katonaság közvetítésével került hozzánk az északolaszból a bagó szó is, s maga a pipa is feltehetőleg olasz jövevényszó nyelvünkben.

A makrapipa minőségjelzői előtagja tehát nagy valószínűséggel a debreceni diák- és katonanyelvet ért olasz nyelvi hatásra keletkezett, s e nyelvi bölcsőből terjedt tovább a magyarban — fejti ki tanulmányában Benkő Loránd.

Kálnási Árpád

APÁTI MIKLÓS:

A klarinét*

„A világ összes női praktikáját férfirok találták ki.”

Ezt akár olvashattam is volna valahol, de nem... valami zavaros szerelmi történetet néztem a televízióban, így jutott eszembe. Szép, kerek, végleges mondat. Csoda-e, ha magam is megkísérellek elmondani egyet?

Valaha sokat jártam vidékre, s talán azért, mert elégséges időm volt, összeakadtam Annával. Mint hamarosan kiderült, Anna elvált asszony, egy fiúcskát nevel, akit klarinétozni tanított. Erről beszélt a legszívesebben. Zajos hangszert, próbálkoztam az azonnali visszavonulással, de Anna egészséges gömbölydedségével és beigért tárka-nyos bablévesével ellenállhatatlannak látszott. Tudta, hogy nós vagyok, hogy két fiam van, de ez valahogy inkább ártatlanságot jelentett eszébe, nem a bűneimet. Első erejével ütött ránk a nap, tekeregünk a buszpályaudvar és a vasútállomás közti hosszú fasorban. A gyerek klarinétórán volt. Nagyon szép lakásom van, mondta Anna egy egészen zavarosra sikeredett mondatomra válaszul. Akkor jó, mondtam, mert arra nincs pénzem, hogy órákon át üljek a presszóban, az étteremben. Nálam is van pénz, nevetett Anna. És boldogan mesélt tovább az életéről, a kisfiáról, a klarinét csodálatos hangzásáról, és hogy milyen sokat fejlődött a játékban a kisfia.

Lám, egy elvált asszony. Gondozott, ápolt, mértéktartóan összetett

lelkületű. Gesztenyebarna, dús haja, szeretetre szomjas lénye, és e lény lakása együtt hatott meg. A férje hagyta rá a lakást, a férjek pompás fickók, a férjek akármit otthagynak egy otthagynak felelőre. A gyerekről beszéltem. Igen, hiányzik neki az apja, az a drágalátos, de néha eljön, megjelenik, mint terítón a fölt, és elviszi Zsoltikát egy másik városba. És miért válatok el? Okos kis kérdés. Hogy szabadon kóricálhassak veled. Örökösen féltékenykedtem, nem ülhettem le egy kávéra a barátommal se. Se? En hűséges vagyok. És így jobb? Sokkal jobb. Talán még a gyerekek is. Nincsenek veszekedések, több ideje jut a tanulásra, a különórákra, én-rám.

Igy beszélgettünk a szép tavaszi fényben, a fű elegánsan zöldellt, egészséghozó nyár ígérkezett. Séta közben közösen bevásároltunk, megvettük a babléveshez illő füstölt húst, tejet a gyerekeknek, kenyeret, sőt, még egy kis üvegce tőmény is került a kosárba. Kevesebbe került, mint egy éttermi vacsora ital nélkül. Anna, jó lenne hazamenni, te főznél, én olvasgatnék, esetleg aludnék is egyet, amíg megjön a gyerek. Zsolti miatt ne aggódj, na-gyon megértő fiú. Gyakran lát idegenekkel? Vannak barátaim. Olyanok is, akik... nálad alszanak? Nem, mondta Anna, ilyenek nincsenek. Nem is tudtam, hogy féltékenykedéssel kezdted, tette hozzá keményen, szinte ellenségesen.

A babléves lány volt, hármásban költöttük el. A tárkony Vásárhelyről való, mondta büszkén Anna. Román? Zsolti kuncgocva kérdezett, szeretted saját kis vicceit, tízéves ha lehetett. Nem mondom, hogy azonnal összebarátkoztunk, de legalább beszélgettünk. Megkérdezte, elég hamar, hogy itt alszom-e? Nem tudom, valószínűleg nem, hajnalban indult a vonat, magyaráztam. Te nem ebben a városban laksz? El kellett mesélnem az apró férfinak, hogy milyen a metró, meg a mozgólépcső, s hogy igazán olyan szépek-e a hidak, meg a hajók, meg a Duna, mint a képeken. Röviden összefoglaltam Budapest legérdekesebb látványait, s a fiamat is belekevertem valahogy, talán az Állatkerttel vagy a Vidám Parkkal kapcsolatban. Anna kibontotta a sört, Zsoltika limonádét kapott. Most egészen olyan, mint mikor még apu is velünk volt. Fészkelődtem a konyhaszekéren, lelkesedés nélkül bólogattam, bámészkodtam. Mindenütt rend és tisztaság, kéznél tartott fűszerek, tálak, tiszta terítők és ráadásul a frissen pörgő, sürgölődő asszonytest, hátulnézetből. Elszívni egy cigarettát, mondtam, és Zsoltika már ugrott is, hozok szivart, és befutott a szobába. Honnan tud a gyerek ilyen szép szavakat. Romániából, onnan. Mikor fekszik le a gyerekek? Anna lehelet-szerűen a nyakamba puszított. Egy óra múlva, mondta különleges gyengédséggel, érthettem akár a gyerekek iránt érzett májomszeretnek is.

Zsolti, kérdeztem már benn a nagyszobában, jársz klarinétórára? Igen, mondta Zsolti. És? Milyen? Sanyarú. Nagyon nehéz. Talán nem is ez a hangszer való nekem, mondta a zenetanár néni. Ót hogy hívják? Aranka. Aranka néni. Milyen? Blága. Nem így gondoltam. Ja? Szi-

gorú. És könnyen fölfújja magát. Az kell is a klarinétosnak, mondtam, ezen nevetünk. Sakkozni szeretsz? Azt igen. És van itthon? Van hát, mondta Zsolti, és már ugrott is föl az ágyra, fölnyúlt a polcra, és lekapta a sakkdobozt. Ektelenül zörögtek benne a bábuk. Szerencsére épp ekkor kezdtek harangozni. Harangzúgásban állítottuk föl a táblát. Hét óra volt, körülbelül.

Már fül voltunk az ötödik lépés-páron, mikor fájdalmasan, de mégis ércesen szóló klarinét hang ütötte meg a házat, aztán belépett az ablakon át, körbejárta a szobát. Talán a szomszédban játszottak. Te mikor gyakorolsz, kérdeztem Zsoltit. Ilyenkor. Épp ilyenkor. Jól van, Zsoltikám, játszási csak, hallatszott Anna kiáltó hangja a konyhából. Kuncogtunk. Te tényleg nem alszol itt? Hallgattam, töprengtem, aztán azt mondtam a hosszú csöndben, hogy elmegyek haza, a fiamhoz. Lehet, hogy ők is épp gyakorolnak. Zsolti nem mosolygott, hallgatott, nézte a sakkasztalt.

Edegyesümpőlés jelezte, hogy Anna mosogat. Aztán még a konyhát és az előszobát is felfossa, mondta Zsolti. Mindig? Mindig. Nagyon jó anyukád van. És te sohasem hazudtál még? De, igen, mondtam, de akkoriban kisebb voltam, mint te. En is akkor kezdtem, mikor még kisebb voltam. A klarinét miatt? Igen. Mert nem megy. De anyut megnyugtatta.

Mi lenne, ha egy kicsit igazán gyakorolnál... csak néhány taktust? Ha neked annyira hiányzik, mondta Zsolti, és elvette a hangszerét. Játszotok néhány taktust, közben hallgatgatózok. A kinti klarinétos egyszerű dallamba kezdett, Zsolti ment vele. Később a sakkot is befektük, jól játszott a gyerek, de nem kegyelmeztem neki.

Megyek fürdeni, mondta. Az jó, az jó, hogy ilyen önálló vagy. Csak mióta apu elment. Nem akarom, hogy anyu sírjon vagy veszekedjen velem. Iyankor én is sírok. Inkább elmegyek fürdeni, mert anyu szereti a szappanszagot, és ha megmosom az összes fogamat. Egyedül maradtam a szobában, s azon kaptam magam, hogy Zsoltiért sokkal többet is vállalhatnék, mint egy-két italt. Aztán a saját fiamra gondoltam. Igaz, azok nem ilyen kedvesek és fegyelmezettek, de mitől is lennének azok?

Anna már főzte a kávé. Szépnek és vonzónak láttam, őt is, a konyháját is. Meg ahogy dolgozik. Begyakorlott mozdulatokkal töltötte szét a kávé. Hegyes melletti ágaskodtak, érezte Anna is, hogy nem őt, hanem a melletti nézem. Magamhoz öleltem, a cipzárját lejjebb húztam puha házi ruhájában, előgrottak a melletti. Bronzszínűt ágyúszőrért is láttam egy pillanatra, ahogy föl-hajoltam. De megállított. Most nem lehet... majd ha Zsoltika elaludt.

Hirtelen, kívülről is messziről láttam meg magam, hogyan nyúlok át a meztelen Anna hasán cigarettáért. És meghallottam Zsoltika klarinétjának hangját is, fájdalmasan, reménytelenül úszkált körülöttünk. Elszégyelltem magam.

El kell mennem. De miért? — kérdezte többször is Anna. Mert nincs itt nekem semmi keresnivalóm.

Hát akkor menj! Menj csak! Anna sírt, a furdósóbából Zsolti hangja hallatszott: Anya... Csöndesen csuktam be magam mögött az ajtót.

* Apáti Miklós novellája a Központi Sajtószolgálat 1982. évi novella- és tárca pályázatánovella kategóriában I. díjat nyert.

Taxik új szerepkörben

Az új személyszállítási változat, a taxibuszrendszer — amelynek szülőházaja az USA — Nyugat-Németországban hézagpótló szerepet tölt be a városi közlekedésben. Ez az új szolgáltatás bejelentett utazási igényeken alapul, amelyben az utas elfogadható viteldíjért élvezheti a háztól házig szállítást előnyét, a közlekedési útem pedig elkerülheti a felesleges üresjáratokat. A taxibusz telefonhívásra vagy hívószózpórról adott jelzés nyomán viszonylag rövid időn belül felveszi utasait, átszállás nélkül szállítja őket a körtzen belüli úticélhoz, és a személygépkocsikhoz hasonlóan kényelmes ülőhelyet nyújt. A taxibuszrendszer járművei rádióadó- és vevőkészülékkel felszerelt kisautóbuszok, amelyekben általában 14–20 ülőhely van. A forgalomba küldött járművek körzetükben cirkálnak; nem kötött vonalakat szolgálnak ki, hanem egy területet, nincs tehát menetrendjük. A forgalomirányító központ összegyűjti az igényeket, mikor, honnan és hová, hány személy kíván utazni. A következő lépés a területen tartózkodó taxibuszok olyan mozgatója, hogy a felmerült igényeket minél gyorsabban kielégíthessék, ugyanakkor kihasználatlan férőhelyük minél kevesebb legyen (ez egyébként ún. optimalizálási feladat, amelynek elvégzéséhez egy kis számítógép szükséges). A taxibuszrendszer alkalmas arra, hogy teljes egészében ellássa a kisvárosok helyi tömegközlekedését, vagy eredményesen lebonyolítsa egy-egy elővárosi belső forgalmát, egyúttal gyűjtő és elosztó szerepkörben kiszolgálva a tömegközlekedési gerinchálózathoz tartozó közeli gyorsvasút- vagy autóbusszállomást. Képzünk az egyik nyugat-németországi városka taxibuszrendszerének hívószózpót

láthatjuk. E rendszerben levelezőlapon, telefonon vagy a hívószózpót gombjainak lenyomásával tetszőleges időpontra kisautóbusz rendelhető a kívánt megállóra. Levelezőlapon a gyakori használatú rendelj meg a napi munkába vagy iskolába járáshoz szükséges taxibuszt, telefonon és a hívószózpót útján az alkalmi utasok jelentik be igényüket. (KS)

A vadak terített asztala

A növényzet jótékony védőburkolata, a vastag hótakaró nehéz helyzet elé állítja az erdők-mezők négy lábú lakóit és azok gazdáit. A hó és a jég az állatok számára hozzáférhetlenné teszi az amúgy is fogytán levő természetes táplálékot, de mozgásukat, helyzetváltozásukat, önvédelmi szempontból való csoportosulásukat is megnehezíti. Az állatok gazdái számára jókora felelősséggel

jár a hatalmas értékű vadállomány sikeres átteleltetése. Folyamatosan tisztítaniuk kell a fontosabb erdei utakat és ösvényeket, s gondoskodniuk kell róla, hogy még a legnagyobb hóvihárban is találjanak a vadak élelmet. A gondos vadgazdák már szerte az országban hozzáálltak az őzek, szarvasok, dämvdadok, mulfonok, vaddisznók etetéséhez, s nem hagyják éhezni a nyulakat, fácánokat és egyéb ap-

rovadakat sem. Országsszerte sok száz etetőt látnak el folyamatosan szénával és más takarmánnyal, a tél vége felé pedig a különleges csemegének számító vadgesztenyét is kínálják az erdők népének. Úgy tartják: ez orvososság a vadaknak, megelőzi a szokásos tavaszi gyomorrontást. De még arra is gondolnak, hogy vitaminokban és ásványi sókban serpenyűznek hiányt a téli hónapokban az állatok.

Furcsa ellentmondásnak látszik, hogy a vadgazda tulajdonképpen vadász is, aki bár természetesen el is ejti a vadat, ápolja, gondozza és éppen a vadászattal elvégzi a szükséges selekciót. A nem vadászok többsége a vadász mindig csak úgy látja, hogy elszűnt a fegyvert, sohasem képez maga elé olyan vadászt, aki méteres hóban, keservesen utat törve, takarmánnyal teli zsákokat cipel a hátán, hogy a kemény télben táplálja kedves és szeretett vadait. Bár furcsának tűnik, a vadász — mintegy 32 ezer van belőlük az országban — szereti a vadat, szereti a természetet és óvja mind a kettőt. (MTI)

rányokat, amelyek különösen a tanulékony-ság terén voltak feltűnőek. Bár a kutatók tartózkodnak attól, hogy a kísérletek eredményét emberre is érvényesnek tekintsék, mégis felmerült az a lehetőség, hogy a rosszul táplált, fehérjeszegény étrénden élő embercsoport esetében is csak néhány generáció után mutatkoznak meg a helyes táplálkozásból eredő előnyök. A fehérjeszegény kosztot felöltött gyermekek szellemi elmaradottságát több vizsgálat tanúsítja.

Délutáni rovarirtás

Az állatok és a növények életmódja a nap folyamán változásokon megy át: reggel erősödik, este csökken, vagy éppen fordítva. Valószínűleg ebből is következik, hogy nap-szakos különbségek mutatkoznak az egyes szervezeteknek bizonyos mérgek iránti érzékenységében. Az Egyesült Államokban végzett kísérletek szerint a legyek és egyéb rovarok mérgező iránti érzékenységének csúcspontja a kora délutáni órákban, 4 óra körül van.

A rovarirtó szerek általában a napnak abban a részében hatásosabbak, amikor a rovarok élénk mozgást végeznek. Ez a jelenleg talán megmagyarázza azokat az eltéréseket is, amelyek egyes rovarirtó szerek hatásosságára vonatkozó hírek között mutatkoznak. Ugyanaz a szer kevésbé válthatja be a hozzá fűzött reményeket, ha nem délután, hanem délelőtt, a pihenő rovarokra alkalmazzák.

„Fotópuska”

Menekülő állatok, gyorsan repülő madarak lencsevégre kapására alkalmas „fotópuska” készített a krasznogorszki műszer-gyár. A 400 milliméter gyújtótávolságú lencsével felszerelt fényképezőgép szabályos pusktasúra van erősítve, az exponálás az elsütőbillentyű (ravasz) meghúzásával történik. A fénykép témája a keresővel könnyen „becélvezhető”. A teleobjektív új megoldással pillanatok alatt élesre állítható. A beépített megvilágításmérővel az exponálási idő pontosan meghatározható. A puska-tasú alakú támasz még hosszabb expozíció esetén is bezárásmentes kép készítését teszi lehetővé.

Fehérje és értelem

Különböző szakfolyóiratokban sok cikk, beszámoló jelent meg patkányokkal végzett tanulékony-sági kísérletekről. A kísérleti patkányokat fehérjeszegény étrénden tartották. Növekedésük, fejlődésük és intelligenciájuk ettől erősen visszamaradt. Invadé-kaik — bár születésüktől kezdve fehérjedús táplálékot kaptak — sem voltak fejlettebbek vagy tanulékonyabbak szüleiknél, és erősen elmaradtak a normális kosztot tartott szülőtől származó társaik mögött.

E kísérletek tanúsága szerint tehát patkányokon egy generáció alatt nem lehet kiküszöbölni az előző generáció helytelen — fehérjeszegény — táplálkozásából eredő hát-

Betelepülők

Az egykori magyar falu köré a nagybirtokrendszer és az ipar fejlettsége vont láthatatlan kerítést, kitörni majdnem lehetetlen volt, ismeretlenül idegenbe költözni pedig felesleges: a nyomor, a nincstelenség mindenütt egy arcot mutatott. A talicskás kubikossereg is csak helyell-közvetlen juttat munkához, a vasútvonalak építésénél, a folyamatszabályozásnál. A főváros föl-szívott ugyan valamennyi munkaerőt, de a falvakból felvándorolt fiúk többsége a legrosszabbul fizetett ipar-ágakban dolgozott, a lányok zöme cselédeskedett.

A falvak zárt közössége be sem fogadta, s ha mégis, hát hamar kivetette sorai-ból az idegent. A kevés munkaalkalmat kínáló kis-városokban pedig annak, aki üres zsebbel, csak remény-séggel érkezett, jöttment volt a neve. Nehéz volt a szülő-helytől távol szerencsét próbálni, megkapaszkodni pedig szinte a népmesék hő-seinek való feladat...

NYITOTT FALVAK

Az új társadalmi rendből fakadó termelési-gazdasági változások nyomán a hagyományok pókhálóként szakadoztak fel. Módosultak az osztály- és értékrendek. A néhány évtizeddel korábbi életvitel a fiatalabb generációk mindennapjaiban fényérvényi távolságba került, az idősebbeknél pedig a megszokás kényszere az új szükségességekkel vívott csatát. „Szinte teljesen megszűnt az egyes falvak, tájegységek kulturális elkülönülése, a különböző paraszti-népi kultúrák jellegzetes arculata” — írja a magyar községek társadalmának átalakulásáról szóló tanulmány szerzője, Andor-ka Rudolf, majd hozzáfűzi: „...előnyös ugyanis, ha a magyar társadalom minden tagja azonos nyelven beszél, hasonló fogaimakat használ, megközelítőleg hasonló ismeretei és elképze-léselei vannak a világról, s így egymást nem idegenként (majdnem bensülöttként, mint a felszabadulás előtt) kezeli”.

Az elvándorlás és a betelepítés új törvények szerint alakult. Modern népvándor-lásként indult meg a város-ba özőnlés és akadtak, akik már-már úgy tartották, hogy a falvak úgy is, mint a múlt szomorú mementói, lassú el-halásra ítéltettek. A mező-gazdaság szocialista átster-vezése és annak következmé-nyei azonban vértömlesz-tesként hatottak, természe-tes folyamatnak engedve utat. Izmosodtak életképes községeink, városiasabbá váltak a nagyobb falvak — egy részük városi rangot is kapott —, s ugyanakkor akadtak úgynevezett apró-falvak, amelyek elmaradtak a fejlődésben. Felszínre buk-kantak a „tanyás” megyék sajátos gondjai: vita folyt arról, hogyan lehet megtar-tani e területeket a termelési szférában, lakóinak azon-ban magasabb színvonalú ellátást, emberibb életet nyújtani. Napjainkban a gazdaságilag hasznos hozó, szocialisan azonban meg-annyi problémát rejtő kül-területek lélekszáma évek óta csökken. A tanyaiak kö-zül egyre többen vesznek testes házat a faluban, ott telelnek, csak a munkát adó évszakokat töltik a régi kör-ülmények között.

Az iskolázottsági szint emelkedése új lehetőségeket kínált. A fejlődő ipar szinte elszívta a munkaerőt a mezőgazdaságból, a parasztságon belüli mobilitás pedig társadalmi mozgást eredményezett: a másfajta életvitel nem tűrte a röghöz-kötöttséget. Gyarapodó köz-ségeink — különösen a nagy-városok körül — lélekszám-ban is erősödtek: a falukró-nikák az élveszületések adatai mellett közlik a betelep-ülteket is.

A nagyüzemi gazdálkodás egyre szakképzettebb em-bereket igényel. Nem mind-egyik falu képes önmagá-nak „kitermelni” a kvalifi-kált munkásokat, a főszo-lát, egyetemet végzett érte-

miséget, növekvő számban kénytelen hát őket betelepí-teni, befogadni. S mivel a községbeliek boldogulása az ekként betelepültek munká-jától is függ, a közös érdek előbb-utóbb közös nyelvet terem. Falvaink világa, ha nem is teljesen nyitott, de nyitottabb, mint történel-münk során bármikor. Eb-ben nyilvánvalóan közre-játszik a távolságok rövidü-lése, a telekommunikáció térhódítása, a technika be-térése a mezőgazdaságba, és szocialista rendszertől fakadóan az a társadalmi mobilitás, amely köré nem húz szűk sugarú kört a szemhatár, szigorú mezsgyét a faluvég.

„A MI VENDÉGÜNK...”

Egy eldugott hegyi falu-ban az eddig málnatermesz-tésből élő asszonyok kondenzátorokat készítenek. A műhelyben készül terméke-kért időközönként mely gyomru teherautó érkezik, vízi őket Szekesfehérvárra. Nélkülük nem lenne számí-tógép, azaz egy olyan beren-dezés, amelynek működését névze az asszonyok talán valamiféle földöntúli csodára gondolnának.

A vidéki ipartelepítés gaz-dasági szükségessége nem-csak megélhetési alkalmat adott, de nyomot hagyott a közgondolkodáson, az élet-módon, a települések arcula-tán is. A falu munkásságá-nak — ők alkotják hazánk nem mezőgazdasággal foglal-kozó állampolgárainak csak-nem a felét — túlnyomó ré-sze parasztszármazású. Mégis: kétlaki világuk szin-te valamennyi ponton kü-lönbözik déd- és nagyszü-leiktől. Tapasztalatukkal, élményeikkel ott libikózá-nak a maradi és a korszerű életvitel között, sorsukban ellentmondásokban rejte-getve.

A terebélyes falvak nagy ambícióval követett perspek-tívája a városi rang elérése. Pontokba szedett követel-ményeknek kell eleget ten-niük, hogy ezt a státust megkaphassák, s ezek a kö-vetelmények közvetlen és közvetett kapcsolatban, ezernyi szállal kötődnek az iparosodáshoz. Egy-egy üzemnek, telepnek, gyár-egységnek szüksége van vízre, csatornára, villany-áramra és jó úthálózatra — ezeknek a megépítése a köz-évi mutatókon is javít. Az iparban foglalkoztatottak egy része nem ül naponta vonatra, autóbusszra, nem ingázik, tehát nem alvó-helynek tekintik a faluját, ha-nem saját lakhelyének, amelyért tenni is érdemes valamit. A tanácsi statisztika egy idő után büszkén kimutatja, hogy míg kor-ábban onnét mentek el az emberek dolgozni, most a környező településekről utaz-nak oda. Szinte ugyanakkor figyelnek föl az új jelen-ségre: megszűnt az elvándor-lás, megkezdődött a betelepedés.

A folyamat pillanatkepent érdemes kimeríteni a lé-lekszám növekedését mindig megelőzi a fejlődés, a na-gyobb arányú betelepedés törvényszerű vonzata pedig még nagyobb ütemű gara-podás. Elhet-e hát elszige-telten egymás mellett őslakos és nemrég érkezett? Épít-het-e mesterséges válaszfala-t emberek közé az az egy-szerű tény, hogy az egyiknek lakhelye a szülőhely, a másik pedig az ország túlsó felé-ben látta meg a napvilá-got? A válasz: csak akkor, ha az új lakó az előbbinek a mozgásterét, lehetőségeit, azaz érdekeit csorbítja. Am-de a folyamatok éppen en-nek az ellenkezőjét sejtetik! Egyetlen példa: Kiskunhalo-san az őslakos kunok nemigen próbálkoztak a futó-homok megszelídítésével, a török idők után azonban dunántúliak, Tisza mentiek érkeztek, akik új gazdálko-dási móddal és kitartó szor-galommal meghódították a halasi pusztákat. Napjaink történelméhez érve: a város-társadalmának átrétegződé-sé fokról fokra fölitatta a konzervatív szemléletet. Az

első odatelepülők igyekeze-tét még kunok ellenszenv kísérite, az újabbakat, akik ipart és hozzá infrastruktú-rát teremtettek — segítőkészség. Mesélik, hogy a Pamutnyomó főmérnöke 1971 karácsonya előtt érke-zett családjával a városba. Este akartak bevásárolni, ahogyan Budapesten meg-szokták, de Halason minden boltot zárva találtak. A fő-mérnök bosszankodni kez-dett volna, de a szomszédok segítettek: „Ha a főmérnök úr vállalta, hogy idejön, akkor a mi vendégünk!”

A hirtelen fejlődő városok is „elébe mennek” az érke-zőknek. Ez persze természe-tes, hiszen Százhalombattán vagy Leninvárosban az újon-nan jöttek vannak túlsúly-ban, és szinte egymás be-illeszkedését segítik, más-ként történik ez Pakson, ahol minden vezető hang-súlyozza: nincs kettéválaszt-va az épülő atomerőmű városa és a hajdani nagyköz-ség — s bár a fejlesztésből ellentmondások is fakadnak — szerves egységként léleg-zik a település.

DOLGOZÓK ÉS NYARALÓK

A Balaton déli partján a vasútvonal kettészeli a falva-kat és Siófokot. A tóhoz kö-zelzebb a szállodasorok, vil-lák, a szakszervezeti és vállalati üdülők serege; a sínek másik oldalán földutak, pa-rasztházak, százeleji porták. A kép persze ma már korántsem annyira „pengé-vel elvágott”, mint korábban. Az építkezőkedv kintőte a vízközelséget, a parcellázá-sok során egyre beljebb ke-rültek a családi házak a nyaralók, és módosabbak let-tek is. Am a sajátos, az ed-digiéktől merőben külön-böző ellentét őslakos és nyaraló között nagyon is szembeötlő. Es nemcsak a Balatonon, hanem a Duna-nyáronban vagy a Mátra szép fekvésű völgyeiben is! Az üdülő ugyanis pihenni megy oda, ahol a helyben lakó é-s dolgozik. Nyilvánvaló, hogy az évi szabadságát töl-tő ember mást vár az üdülő-helytől, mint az otthonától, és ehhez képest máshogyan is viselkedik. A pihenő em-ber szállást keres, enni, inni, szórakozni akar, ez pedig — az őslakosok szemével néz-ve —, oktan idegeske-dést, zúfoltóságot okoz. Az év nagyobbik felében cse-n-des település nyüzsgő han-gyabollyá változik akadozó az ellátás, sőt még a garáz-daság is szaporodik.

Az ellentétek azonban nem kibékíthetelének, in-kább csak látszólagosak. Vegyük példának Siófokot. A város gazdaságát alapve-tően az idegenforgalom be-folyásolja. Az aktív keres-őknek csaknem a fele fog-lalkozásánál fogva kapoco-latban áll az üdülőkkel. A lakosság által kiadott szó-bák árából származó jövede-lem tavaly meghaladta az 50 millió forintot... Azaz, ami-kor az üdülők szállást keres-nek, étkezni, szórakozni óhajtanak, az őslakosok az imént említett szolgáltatá-sok fejében, az év hátralevő részében szeretnének gondla-lanul, kényelmesen élni. A tó környékén úgyszólván mindent pénzre lehet tenni. Ezért is sok a betelepülő: a statisztikák szerint Siófok lélekszáma hatszázzal gyar-aposzik. Napjainkban körül-belül háromezren lehetnek az itt születettek, míg a be-bejelentett lakosok 23 ez-ren vannak. A törzslako-sok úgy mondják: „hígul” a város. A népesség összeté-te-le valóban rendkívül hete-rogén: érkeznek emberek falvakból, városokból, mind-mind eltérő életmóddal, szokásokkal, valamennyien más-más igényekkel és re-ményekkel. Az egyiket a meggazdagodás, a másikat a nyugodt öregszé vágya hozza. csupán egyben azonos a tö-rekvésük: ki így, ki úgy részesedni akar a Balaton áldásából. Szinte jelképpé magasztosul hát az az is-kola, amelyet nyáron diák-szállóként használnak.

Tamás Ervin

Hal

Smith jelölte kon. A szavazás szavazatot kapott fel: — Három szá tartasz!

Egy operáén egy kevéssé ism — Könyvű n — Ha neke énekelnek!

— El sem tu néha a felesége páciens. — Fel válaszol rá, az ga-tja, hogy mie

— Eldördült előrerohantam, ve a földön. — Szegényke hogy észrevette

Hihetetlen, h ségem például a szőnyegre ráz

A főnök így s — Jegyezze s halt bele. — Ez igaz, d hogy én leszek a

A hatéves R mit dünyög e anyjához: — Anya, bizt

— Hamburgt jába belép egy u — Nem ford tam találkat ne — Es hogyan — Azt hiszem

— Hogy érz — Sokkal job tett a gyógyszer vettem az üvegét — Es hogy sz — „Szorosan

A főpróbán a — Tartok tőle úgy játsznai s — De miért n — Hát tudja mondja magán Ismerje el. ebb hat!

A lord lehold — Háromszor ténik itt?! — Bocsnáto — Akkor be nem hallja!

Vaszilij Viktor nisev az irodáj a mikrokalkulátó gével a legyeket szobában elég so és Vaszilij Vikto izzadt. Ki akarta zakóját, de köz jutott, hogy egy kadt az ingeről. nem látszik, de h ja a zakót — az tó lesz. Ilyen látvány teljesen tekintélyét a kol Ómaga is elborz nélkül látja saját kább valami rés nak látszik, aki gombját is eliss közzgazdásznak.

Vaszilij Viktor morodott.

— Hát igen — olyan rideg, egy szony a felesége éve élünk együtt, ra sem tud idő hogy egy gomb nekern. Persze, nem tizenöt éve hanem valami Mintegy nyolc és sem állítom erről ról, hogy húsz é nélkül fog járát szándékosan nem ki! Ha igazi fe magának kellene nie. Itt gürcölök mint egy ökor, és képes, hogy egy varrjon nekem. semmi érzés ne benne irányomb talán, van benne

Hallottuk valahol

Smith jelöltette magát a szülővárosában a választásokon. A szavazás alkalmával azonban mindössze három szavazatot kapott. Amikor a felesége megtudta, így kiáltott fel:
— Három szavazatot kaptál?! Valld be, hogy barátját tartasz!

Egy operaénekesnő Maria Callas művészetét dicséri egy kevéssé ismert énekesnő jelenlétében.
— Könnyű neki! — kiált fel megvetően a kis énekesnő. — Ha nekem ilyen hangom volna, én még különbül énekelnék!

— El sem tudja képzelni, milyen nehéz dolgom van néha a feleségemmel — panaszkodik a pszichiáternek a páciens. — Feltesz egy kérdést, helyettem saját magamra válaszol rá, azután pedig fél órán keresztül magyarázgatja, hogy miért adtam helytelen választ!

— Eldördült a lövés, én leeresztettem a puskámat, előrerohantam, és egy nyulat pillantottam meg elterülve a földön.
— Szegényke bizonyára a csodálkozásba pusztult bele, hogy észrevetted, és ráemelted a puskádat.

Hihetetlen, hogy milyen fejlett a nők hallása. A feleségem például azt is meghallja, amikor a cigarettámról a szőnyegre rázom le a hamut!

A főnök így szól az alkalmazottnak:
— Jegyezze meg, Olafson, a munkába még senki sem halt bele.

— Ez igaz, de úgy rémlik, abban a veszélyben forgok, hogy én leszek az első áldozat!

A hatéves Renato semmiképp sem tudja megérteni, mit dübnyög egyéves öcsikéje. Kétségbeesetten így szól anyjához:
— Anya, biztos vagy benne, hogy öcsike olasz?

— Hamburgban egy nagy áruház információs irodájába belép egy asszony, és ezt kérdezi:
— Nem fordult önökhöz véletlenül a férjem? Itt adtam találgatást neki, de egy órát késtem.
— És hogyan néz ki a kedves férje?
— Azt hiszem, szörnyen dühös lehet!

Hogy érzi magát? — kérdezi páciensétől az orvos.
— Sokkal jobban vagyok, doktor úr. Úgy vélem, segített a gyógyszer, amelyet felírt. A leg gondosabban követtem az üvegen levő utasítást.
— És hogy szólt az utasítás?
— „Szorosán bezárva tartandó”.

A főpróbán a rendező így szól a fiatal színésznőhöz:
— Tartok tőle, hogy ebben a lelege ruhában nem tudja úgy játszani szerepét, ahogyan kell.
— De miért nem?
— Hát tudja, a döntő jelenetben a völgyégyet ezt mondja magának: „Drágám, te valamit titkolsz előttem.” Ismerje el, ebben az öltözékben ez a mondat viccként hat!

A lord lefordítja a főkomornyikját:
— Háromszor is csengettem, de nem jött be. Mi történik itt?
— Bocsanatot kérek, Sir, nem hallottam a csengetést.
— Akkor be kellett volna jönnie és jelentenie, hogy nem hallja!

Vaszilij Viktorovics Csernisev az irodájában ült, és a mikrokalkulátora segítségével a legyeket számolta. A szobában elég sok légy volt, és Vaszilij Viktorovics megizzadt. Ki akarta gombolni a zakóját, de közben észbe jutott, hogy egy gomb leszakadt az ingéről. A zakó alatt nem látszik, de ha kibombolja a zakót — azonnal látható lesz. Ilyen könnyelmű látvány teljesen alááshatja a tekintélyét a kollégák előtt. Ő maga is elborzad, ha gomb nélkül látja saját magát. Inkább valami részeges alaknak látszik, aki az utolsó gombját is elissza, mint főközgazdásznak.

Vaszilij Viktorovics elszomorodott.
— Hát igen — gondolta —, olyan rideg, egykedvű asszony a feleségem! Tizenöt éve élünk együtt, de még arra sem tud időt szakítani, hogy egy gombot fölvarrjon nekem. Persze, ez a gomb nem tizenöt éve szakadt le, hanem valamivel később. Mintegy nyolc és fél éve. Azt sem állítom arról az asszonyról, hogy húsz évig gomb nélkül fog járni. De én szándékosan nem szólok neki! Ha igazi feleség, neki magának kellene észrevennie. Itt gürcölök egész nap, mint egy ökör, és ő arra sem képes, hogy egy gombot fölvarrjon nekem. Hát már semmi érzés nem maradt benne irányomban? Egyáltalán, van benne valami ér-

Nyikolaj Jelin—Vlagyimir Kasajev:

A GOMB

zés? Hogy lángoltunk egymásért, amikor fiatalok voltunk, de most éld végig az életet, törd a keménységet, nemtörődömséget, az érdeklődés iránti érdektelenséget, oszd meg örömöt és bánatát... Eh, nem sikerült az én életem!

A zavart, izgatott Csernisev gépiesen kibombolta a zakóját, és hirtelen észrevette, hogy ott, ahol nyolc éve nem volt semmi, föl van varrva egy gomb. Vaszilij Viktorovics hitetlenkedve meghúzogatta, kibombolta és begombolta, megnézte a fény felé fordulva is — de a gomb gomb maradt, és rendszeresen gombolódott. Csernisev meghatódott. És elszégyellte magát.

— Hogy én milyen gazember vagyok, ilyen hamis váddal illettem a feleségem. Ritka egy csodálatos asszony. Tizenöt éve már, hogy együtt élünk, és ő még ma is gondoskodik minden gombomról! Pedig állandóan oly fáradt szegényke! Persze, nem kem se könnyű, de az ő munkája sokkal idegesebb, és minden házimunka az ő vállán nyugszik. Tölem nem várható ottthon semmi-

Amióta a sajtóban közölt hírek pontosságával kapcsolatban felcsapott a szkepticizmus hulláma, az életem tiszta örületté változott. A napokban például betoppant a garázsomba egy csapat hekus. Tárgyi bizonyítékokat kerestek annak igazolására, hogy tárcámban fantazmagóriákat publikálok. Nem nehéz kitalálni, hogy rém pipa voltam.

Ezek az alakok, akik szemmel láthatólag nem tudják, mivel foglalják el magukat, azzal gyanúsítottak, hogy az „MX—Pentagon” rendszerről írott cikkeimnek nincs elegendő alapjuk. Azok számára, akik elmulasztották a témabeli cikkeimet, felidézem, mit írtam.

Javasoltam, hogy készítsenek 250 furnér Pentagont, és teherautókon folyamatosan szállítsák őket egyik helyről a másikra, amiként mellesleg magának a hadügyminisztériumnak az épületét is. Türelmesen magyarázgatam, hogy az „MX—Pentagon” rendszert feltétlenül az Egyesült Államok dél-nyugati részének sivatagaiban telepítendő mobil interkontinentális MX ballisztikus rakéták kifejlesztésével egyidejűleg kell üzembe helyezni. Pár száz ilyen rakéta gigantikus szállítómuveken fog állandóan ideoda mozogni az oroszok megvéteztése céljából, hogy honnan mérhetünk majd rájuk csapást.

Ennek ellenére a nálam megjelent kulcslyukba kucskáló szakemberek kijelentették, hogy az általam leírt „MX—Pentagon” rendszer fikció.

— A legutóbbi cikkében azt írja — jelentette ki a főhekus —, hogy már három

Pentagon-modellt épített fel ebben a garázsban. Hol vannak?

Ekkor a beszélgetésbe beavatkozott az egyik alárendeltje.

— Főnök, ebben a garázsban nincs elég hely három Pentagon elhelyezésére — jelentette ki.

RUSSEL BAKER: MX-ELMEZAVAR

— Valóban — hagyta helyben a főnöke. — Itt bizony még egy Pentagont se lehetne felépíteni.

— Persze, ha figyelmesebben körülnéznék — siettem hozzátenni —, észre fogják venni, hogy itt még az 1969-es típusú Buickom se fér el.

— Vagyis a sajtóban ön tiszta kitalációkat publikál — üvöltöttek kórusban.

Nem került nagy fáradsággomba elhallgattatni őket.

— Csak nem azt akarják, hogy az oroszok a cikkeim alapján meg tudják állapítani a furnérból készült Pentagonjaink valódi helyzetét, s következképpen a hadügyminisztériumét is? — kérdeztem.

Kénytelenek voltak elismerni, hogy igazam van, ketten vagy hárman pedig még meg is köszöntek nekem, hogy olyan éberen őrzöm azokat a titkokat, amelyekről a nemzetbiztonság függ.

— Mindazonáltal — foly-

tatta a fődekás — önnek mégiscsak meg kell mutatnia — természetesen szigorúan bizalmasan —, hol épülnek a furnér Pentagonok, különben felelősségre vonjuk az olvasók félrevezetése címén.

Nem maradt más hátra, mint hogy mindent bevalljak.

— A pincében építem őket — mondtam.
— Aligha lehet a Pentagont a pincében felépíteni — jegyezte meg az oberfirnyák. — Hiszen később lehetetlen lenne fölvenni a lépcsőn. De azért csak vezessen.

Lementünk a pincébe.
— Hm, ahogy feltételeztem: nem folyik itt semmiféle hadiépítkezés — mondtam.
— Még csak az kéne! — válaszoltam. — Mi az, hülyének néz engem? Honnan tudjam, hogy ön nem a KGB ügynöke? (KGB: a szovjet állambiztonsági szerv neve. — A ford.) Akkor aztán isten veled, pincém, a furnér Pentagonok létesítésének központjáról már nem is beszélve.

A csoport főnökének arca nagyon szkeptikus kifejezést öltött. Az arcjátékban, el kell ismerni, erősek, de ezenkívül nem sok másban.

— Mielőtt hozzákezdek volna az „MX—Pentagonok”

gyártásához — magyaráztam —, az egész országban titokban 2500 „MX—pincét” nyitottam. Az egyikben, melynek helyét csak én ismerem, megkezdődött az „MX—Pentagonok” sorozatgyártása.

— És ki pénzezi az „MX—Pentagon” programot?

— Ez félrevezető kérdés — vágtam el további érdeklődésének fonálát. — Az igazi kérdés a következő. Igazi amerikai hazafi-e ön, és hajlandó-e finanszírozni az orosz „MX—Kreml” rendszer ellensúlyozására kifejlesztett programot?

Kiderült, hogy mit sem hallott erről a rendszerről.

— Elmagyarázom — mondtam. — Az oroszok ötezer furnérból készült Kremlt építenek, amelyek állandóan mozogni fognak, hogy megvétezzék a mi rakétásainkat. Ezeket az adatokat a tőlük elrabolt szupertitkos dokumentumokból szereztem.

Természetesen rögtön azt követelte, hogy mutassam meg ezeket a papírokat.

— Sajnálom, de ez lehetetlen — feleltem. — Ezek az iratok be vannak építve az „MX—TDL” (Titkos Dokumentumok Likvidálása) rendszerbe, ez tízezer papíroról gépből áll, amelyek folyamatosan keringenek a Florida állambeli Tallahassee és a New York állambeli Syracuse között.

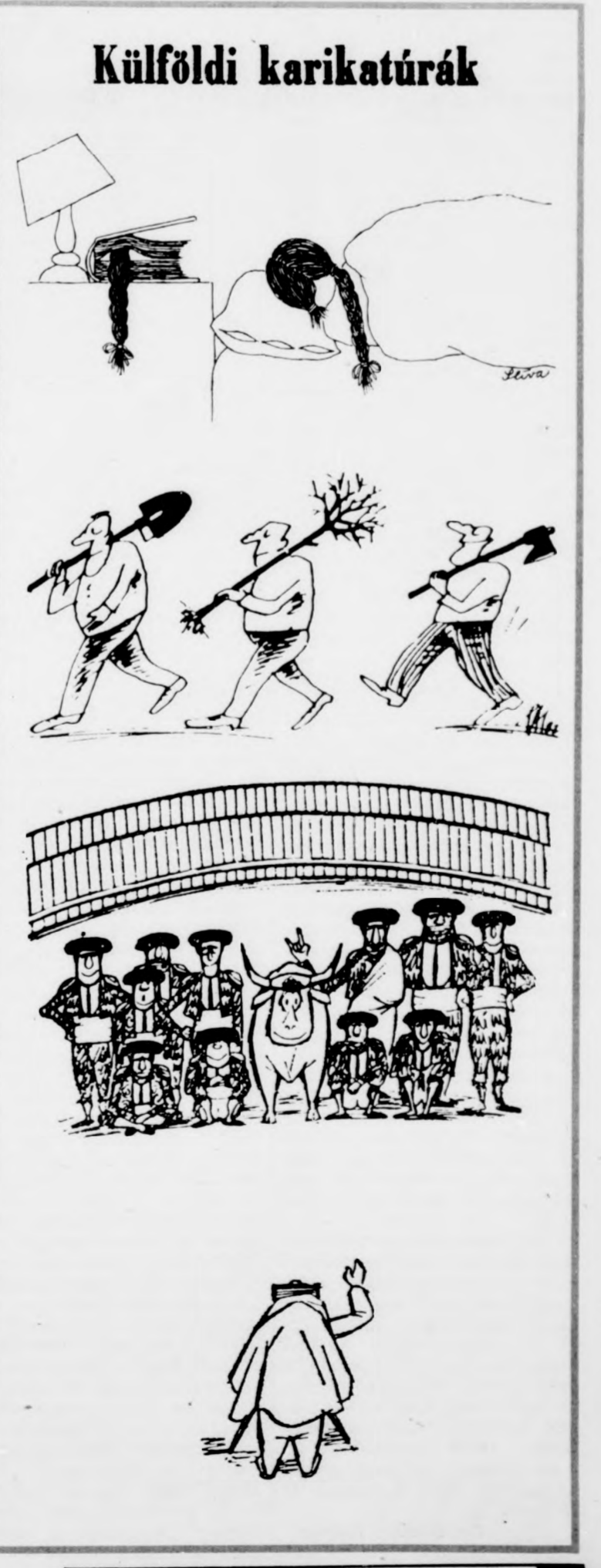
— Mi az, át akar verni? — háborgott a fődekás.

Egyszerűen szánalmas volt ránézni erre az emberre, aki olyan nehezen fogta fel az abszolút nyilvánvaló dolgokat.

(Zahemszky László fordítása)

Mariasela Alvarez Lebron 22 éves, dominikai leány lett az idei „világszépe”. Udvarhölgyei: Sari Kaarina Aspholm Svédországból és Della Frances Dolan Nagy-Britanniából (MTI Külföldi Képszolgálat)

Játékok Filimonóból

Ajándékok nélkül még a leglaposabb pénztárcájú utas se igen tér haza, s ugyanígy az is az illendőségek közé tartozik, hogyha már kinyitja az a buksza, olyasvalamiért vándoroljon tovább a pénz, aminek ellenértékét majd megbecsüli a megajándékozott. Manapság — kevesen a múltat, kutatva a népi élet hagyományait —, aki teheti, az ősi mesterségek mai folytatónak fonásait, faragásait, meggyebeit

helyek húzódnak arrafelé, amelyek materiáját igen jól lehet formálni és égetni is.

A tárgyi kultúra kutatói szerint előbb edényeket fabrikáltak a filimonói agyagból, ám aztán áttertek a figurális tárgyak készítésére. Ez a múlt század elején történhetett, s azóta ezer, és ezerszám kerül ki onnan a képlekeny, fehér anyag antropomorfizált (megemberesített) változata.

A sebes mozgású asszonyi kezek szinte percek alatt teremtik meg az alakokat, amelyeket néhány napig száritanak, majd pedig festéssel ékesítenek. Hajdanán csak két színt, mármint a sárgát meg a pirosat használták, ám újabban e két, ún. alapszínre más árnyalatok is rákerülnek. De ezek is szabály szerint: tehát a lila és a narancssárga csak alul és felül — azaz a sapkákon meg a cipőkön, csizmákon — jelennek meg, a zöld viszont ott, ahol éppen szükség van rá.

Az anilin tartalmú, tojássárgájával, tojásfehérjével elegyített festékek különös alakú, a természetes formáikat megnyújtó alakokra kerülnek rá. Filimono asszonyai ugyanis nem a hétköz-

A KGST-TAGORSZÁGOK '84-ES DIVATÚJDONSÁGAI

A KGST-tagországok az öltözködéskultúrával foglalkozó munkabizottságaiknak magyarországi tanácskozásán bemutatták 1984-es ruhakollekcióikat.

Magyar modell

Román női kollekció (MTI-fotó: Tóth Gyula felvételei — KS)

Huszárgyerekek

— Megyek én is veled — mondta a ló.

— Hát akkor menjünk együtt — mondta a csizma. Eloldotta a ló kötőfékjét, és föl pattant a hátára. Amikor a ló már nagyon éhes volt és fáradt, a csizma pedig eltörődött a sok lovaglástól, egy rét közepén megálltak pihenni. A ló legelt egy keveset, a csizma pedig lefeküdt egy szénaboglya tövébe, hogy kinyújtóztassa magát.

Ekkor lépett be a laktanya udvarára a kapitány. A bajsza olyan hegyes volt, mint a patkószög. A huszárok sorban álltak, csak egy hely volt üresen, a huszárgyereké, aki meztelb cserkészte az udvart. A csizmáját és a lovát kereste, de nem találta őket sehol. Jobbnak látta, ha elbujdosk, mintsem csizma és ló nélkül álljon ki a szemlére.

Egész úton azon fogadkozott, ha egyszer megtalálja a lovát és a csizmáját, minden másképp lesz, ezután a gondjukat viseli. Egyszer csak ráesteledett. Körülnézett. Eppen egy rét közepén találta magát. Milyen szerencsém van, gondolta, és be-

húzódt az egyik boglya tövébe, hogy ott töltsse el az éjszakát. Másnap reggel hamar fölébredt, mert a harmat megcsípte a bokáját, nem volt rajta csizma. Ahogy kászálódik kifelé a szénából, látja, hogy a szomszéd szénaboglya is mozog. Nem akart hinni a szemének: a saját csizmáját látta előbújni. A ló a boglya másik oldalán állt és prüszkölve szaglászta a harmatos füvet. Nagyon megörült a huszárgyerekek.

— Csakhogy megvagytok — mondta boldogan, de azok elhúzták a szájukat. Szemmel láthatóan nem nagyon örültek. — Mi az, hát ti nem is örültök? — Megmondom őszintén — szólalt meg a csizma —, nem nagyon.

— Olyan gazdát indultunk keresni — toldotta meg a ló —, aki a gondunkat viseli.

— De hiszen én éppen olyan vagyok!

— Hisszük, ha látjuk — mondták erre mind a ketten, és hátat fordítottak. A hu-

napi valóságot igyekeznek utánozni, hanem annak mintegy égi másaként valamiféle mesebeli tükörképet adnak. Ezért van az, hogy a lábak, karok, nyakak megnyúlnak, és minden egyes ábrázolás valószínűtlenül hosszúnak tetszik.

Ilyen „vertikális” tehát a lovas, a huszár, a szoknyás nő, s velük együtt a kakas, a tyúk, a tehén is.

A „hosszantiság” azonban nemcsak az egyetlen jellemzőjük a filimonói termékeknek, hiszen kívánságra meg is szólalnak, mivel egyben sípok is: úgy vannak kifundálva, hogy a szinte észrevehetetlenül kicsi lyukaikon sziszegve, süvítve haladhat át a levegő.

Azt, hogy a magyarországi utas mennyire szívesen vásárolja meg Filimonónak eme népművészeti termékeit, nyilván az is magyarázza, hogy azoknak „idevalósi” rokonai is vannak. Például a vásárokon, búcsúkon máig árusított, madár formájú gyermekcipők. Ezek ugyan kevésbé viselik magukon a mesterkezek nyomát, de végtére is hasonló ember- és állatutánzatok, s szólnak is, ha megzengetik őket...

A. L.

ÉDESSÉGEK

Banános puding (6 személynek)

Egy csomag vanília-puding-port 2 evőkanál cukorral és 6 evőkanál tejjel elkeverünk csomómentesen. Majd fél liter tejet felforralunk és a túzról levéve belekeverjük a pudingport, a tűzre visszatevére állandó keverés közben felforraljuk. Majd levestük a túzról és félretesszük. 3 banánt (kövérrel 45 dkg) villával szétpasszírozunk, és kevés citromlével megélesztjük. Egy evőkanál kakaót keverünk hozzá és a pudinghoz keverjük. Az egészet üveg-tálakba tesszük és tejszínnel díszítjük.

Vegyes puding

Hozzávalók 6 személynek: 1 liter tej, 3 tojás sárgája, 2 egész tojás, 15 dkg cukor, 5 dkg liszt, 5 dkg vaj, 1 kávékanál kávé, 1 evőkanál kakaó, 1 evőkanálnyi apróra vágott kandírozott cseresznye.

Sütemény tojáskrémrel

Hozzávalók a tésztahoz: fél kg liszt, 3 dkg élesztő, 8 dkg vaj, 8 dkg cukor, 1 csipet só, kevés vaj vagy margarin.

A tojáskrémhez: 5 tojás, 1/4 kg cukor, továbbá mandulareszelék (1,5 evőkanál).

Készítünk a hozzávalókból tésztát, és hagyjuk meleg helyen letakarva állni. Majd nyújtjuk ki — az előre zsírozott sütőtepsibe —, és hagyjuk lefelede ismét meleg helyen állni. Majd készítsük el a krémet. Tegyük a tojást, cukrot egy tálba és habverővel keverjük krémesre. Vízforrással addig keverjük, amíg sűrű krémet kapunk. Öntsük a tojáskrémre a tészta tetejére, arra a megtisztított mazsalát és esetleg a mandulareszeléket is. Előmelegített sütőben körülbelül 30–35 percig sütjük. A sütőből kivéve hűlni hagyjuk, majd feldaraboljuk.

Csokoládétorta

Hozzávalók a tésztahoz: 10 dkg cukor, 13 dkg vaj, 1/4 kg liszt, 1 tojás sárgája, 5 dkg kakaó, vanília.

Krémhez valók: 1 csésze tej, 4 evőkanál cukor, 1 kávékanál liszt, 2 tojás sárgája, 10 dkg csokoládé, vanília. A lisztből, kakaóból, vajkrémserű lesz. Amikor felforrt, levestük a túzról, beletesszük a vaját, és a krémet 4 edénybe szétosztjuk. Végetül különféleképpen ízesítjük, az egyikbe kávé, a másikba kakaót teszünk, a harmadikba kandírozott cseresznyét keverünk. A negyedik krémet nem ízesítjük külön. (A kakaó vagy kávé helyett karamellizációt is adhatunk, mégpedig úgy, hogy egy edényben cukrot karamellizálunk, és kevés vízzel felöntve a krémhez keverjük.)

A négy krémfélét egyszerre (valaki segítségével, mert négy kéz kell hozzá) egy nagy üvegtálba öntjük, hogy ne keveredjenek össze. Majd a hűtőszekrénybe tesszük.

M. FARKAS KATALIN

Hintaló-vers

Kék árnyakat hint a hóra
odakint az alkonyat —
bent a rozzant hintalóra
homály hűl és por tapad.

Nagy csöndült a kis
nyeregbe;
a kengyelen légy-nyomok.
A zöld szőnyeg elfeledte
tán, hogy rét s fenn fény
lobog.

Messze most a gazdi: Péter.
De csak megjön! S lóra kap!
Vágta dobog majd a réten —
fénylik újra óra, nap!

Fólia alatt...

A szegfű rovarkártevői

A fólia alatt nevelt szegfű sajátos természetstechnológiája lehetővé teszi, hogy egész évben kiváló díszítő értékű, jól csomagozható, szállítható vágott virág álljon a virágkedvelők rendelkezésére. A korszerű termesztés jelentősen megnövelte a négyzetméterenként kiültethető tövek számát, s a sűrű növényállomány, a fólia alatti légtér speciális mikroklímája megváltoztatta a rovarkártevők hagyományos életmódját is. Szabadföldi körülmények között a szegfűben károsító dohánytripsznek évente csak 4-5 nemzedéke fejlődhet ki, de a fólia alatt 8-10 generációja is követheti egymást.

A tripszek szívogatása először a leveleken mutatkozik meg ezüstfehér foltok formájában, amelyek idővel megbarnulnak. A fiatalabb levelek a károsítás következtében megcsavarodnak, besodródnak. A fertőzött növények fejlődésükben visszamaradnak. A legtipikusabb kár a bimbókban látható: a bimbók deformálódnak, féloldalasan nyílnak vagy — erős fertő-

zés esetén — ki sem nyílnak. A sötétebb virágszirmokon — különösen a piros virágú fajtakon — a szívások hevértékű, jól csomagozható, szállítható vágott virág álljon a virágkedvelők rendelkezésére. A korszerű termesztés jelentősen megnövelte a négyzetméterenként kiültethető tövek számát, s a sűrű növényállomány, a fólia alatti légtér speciális mikroklímája megváltoztatta a rovarkártevők hagyományos életmódját is. Szabadföldi körülmények között a szegfűben károsító dohánytripsznek évente csak 4-5 nemzedéke fejlődhet ki, de a fólia alatt 8-10 generációja is követheti egymást.

A kifejlett rovarok alig egy mm hosszúságúak, sárgásbarna vagy szürkésbarna színűek, s jellegzetes hólyagos lábakkal és pillás szárnyakkal rendelkeznek. A lárvák hasonlóak az imágókhoz, de kisebbek és a szárnyaik is hiányoznak.

Jó hatású készítmény a tripszek ellen az illékony, ezért elsősorban légzési, de kontakt- és gyomorméregként ható 0,1 százalékos Unifosz 50 EC vagy a 0,1 százalékos Fekama Dichlorophos EC. A szisztematikus hatású Bi 58 EC, 0,1 százalékban vagy a Rogor L 40 0,1 százalékban kitűnő rovarölő hatással rendelkezik.

Sz. Cs.

LAKÁS

Eladó 2 + 2-es, 68 négyzetméteres, nagyszá-... szobás tanácsos lakást... Kérjük, hívjon a 24-796 számú telefonon...

APRÓHIRDETESEK

OTP-s, 58 négyzetmé-... teres lakás + garázs a Nagyerdőn eladó... Debrecenben beköl-... tözhető hétvégi ház...

BÚTOR

Mindenféle szép bútor... vétele és eladása. Arany János utca 13. Telefon: 20-019.

EGYÉB

Eladó 80-200 mm... változtatható gyújtótávolságú csavarmotort...

Fogorvosok figyelme-... bel Gyors és szakszerű fogorvoskésítést rendel-... készítőre állók. Első fogszémgondosítás...

A KÁTISZ AUTÓJAVÍTÓ ÜZEME

tevékenységi körét bővíti... használt személygépkocsik, kis tehergépkocsik... vételeivel és eladásával, valamint ezek alkatrészeinek és tartozékainak kereskedelmi forgalmazásával...

Kézilabda A vil

December 15-... időszak. A plet... Kovács Péter... véd és a válogat... rült a Dózsnak... így is szenzáció... állást, Szilágyi... rezte a debreceni... Bár december... átigazolási ügye... levő ügyek. A b... hat néhány újab... zik az is, hogy... kos bármikor... Pénteken, két... megkerestük a... vezetőit, hogy ta...

NB I-es kő

DMVSC. Kiss... egyesület ügyvezet... lyettesse a követke... molt be: - Kezdem azok... már sikerült le... akiknek játékára... Építő elleni MNK... sen számíthatunk... renét, a Győri Tex... sőjét és Bárdos z... a D. MEDICOR be... ben le tudtuk... Ugyanakkor a csap... nya, Bata Erzsébet... te, hogy az új bajn... ben a Vasasban sz... zani. Megértettük... nem gördítettük... kiadása elé. Ugya... engedtek harmad... kapusunkat, Tere... D. MEDICOR-hoz... húzóó Halla Iga... zolási ügye is lez... D. Kinizsi játékos... egy játékosunk t... madosztályban szer... zeshoz: a születi... levő Máthé Zsuzsa... esetében még ne... megállapodnia a k... letnek.

Diáksport

A Hajdú-Bihar... Tanács művelődé... talya által alapít... sportret emlékla... átadási ünnepség... ték meg a megyei... zán. Ez alkalomr... kok sportjáért... tevékenységet vég... embereknek adta... léklapoktat Ung... a megyei diák... elnök. Emléklapoktat... Balogh Károlyné... - Pallag, Czibe... (Debrecen - Irin... József (Zsáka),... József (Debrecen... J.), Girus Zoltán... (nás), Győrfi Imre... Sportiskola), Juh... (Debreceni járás... Kónya Sándor (D... Fazekas), Sótágy... (Polgár), Szilágy... (Berettyóújfalui... jos (Debrecen, m... nács) és Trippi... (Kőröszegapáti).

Hét vé sportmü

December 18., s... Gyorskorcs... DMVSC nagyered... Ja, 7.30: A debreceni... iskolás lányok és fiú... gának első fordulója... Sakk... Vénkert Általános... löje, 8.30: Az 1. sz... SE verseny. Sülyemelő... Hajdúszoboszlói G... lyája, 10: 1-11. korc... török megyei min... nye. Hetedik forduló... dülök minősítő vers... December 19., s... Jégkorong... DMVSC nagyredel... Ja, 16.30: Kardos-B... receni úttörőbajnoks... Kézilabda... DMVSC nagyredel... ka, 17: DMVSC-Epít... közés a női MNK-ba... hat közé jutásért. Sülyemelő... Hajdúszoboszlói Gá... ja, 17: Ifjúsági I-II... tosek megyei miné... nyének hetedik ford... Felöltök megyei m... senye.

GYÁRBÓL A FOGYASZTÓHOZI! MODERN SZEKRÉNSOROK ÉS KÁRPITOS GARNITURÁK RUSZTIKUS HALÓ- ÉS LAKÓSZOBÁK KIEGÉSZÍTŐ KISBÚTOROK lakosság felé történő értékesítése HATÁRIDÓS ELŐJEGYZÉSSEL IS! Furnér- és szövetválasztási lehetőség. DIJMENTES HÁZHOZ SZÁLLÍTÁS! FIZETÉS OTP-HITELLEL IS! DEBRECENI BÚTORGYÁR Debrecen, Kishegyesi út 13. sz. telepén hétfőtől-péntekig 7.30 órától 14 óráig

EXPRESSZ

Eladó családi ház, 2... szoba-összkomfortos, be-... költözhető. Homok u. 100. Két családnak is al-... kalmos családi ház, 300... négyzetm. telekkel, me-... lléképületekkel eladó. Diadal u. 3. Kertes ház eladó. Tó-... rockó utca 6. Nagy-Sán-... dor-telep. Eladó egyszoba-össz-... komfortos házrész. Kö-... szorás u. 7. Sólom ut-... cából nyílik. 200 000 kp. + OTP-... átvállalással lakásmeg-... oldást keresek. „Lehet... kertes is” jellegre a ki-... adóba. Eladó másfél szobás,... tengermentes szövetkeze-... ti lakás. Cím: Március 21... tér 4/B II. em. 13. 14... óráig 19-ig, más időben... telefonon: 13-299. Kertes háza cserélem... újkerti 3 szoba + étke-... ző tanácsos lakásom, si-... ma cserével, vagy realis... ráfizetéssel. „Delibáb... mellett” jellegre a ki-... adóba. Minigarzon azonnal... beköltözhető képzőm-... zért eladó. Érdeklődni... mindennap este 6-7 óra... között a helyszínen. Dics... né János u. 25. III. em. 64. Eladó 800 négyzetm. el-... adható telek. Csapó-... kert, Gábor Áron u. 22. Eladó 800 négyzetm. el-... adható telek, megosztva is. Er-... deklődni Pallag 21.,... Szűcs Alprárnál. Jó állapotban lévő Hi-... tachi sztereo rádió-mag-... nód eladó. Érdeklődni... szombat du., vasárnap... de., Tanácsköztársaság... útja 13., munkásszálló... porta.

Dolgozókat alkalmaznak

A Debrecen 1. sz. Megyei Postah-... iatal (Hatvan u. 5-9.) férfi dolgozókat... alkalmaz motorkezelőpáros táviratkeze-... tésért és csomagfelvétel munkakörbe. Jelentkezés a hivatal munkügyi elő-... adójánál. Jó kereseti lehetőséggel férfi dolgo-... zókat mozaikfalvagyártáshoz felvesszünk. Jelentkezni lehet a Debreceni Üveg-... ipari Szövetkezet, Almos u. 5-7. sz. alatti telepen. Bőrdíszmű szakmára betanított fla-... tal dolgozót, megfelelő gyakorlat után... kézzel lehet Debrecen, Hatvan utca 55... szám, Bőrpári Szövetkezet. Felvesszünk mozaik-kidolgozási mun-... kakörben jártas férfi fényképező, elekt-... ronikai műszerészeket, lánghegesztő... vágással rendelkező lakatos, tetőfe-... dő-szigetelő szakmunkást és szakszós... Érdeklődni Kossuth lak tanya, személy-... ügy, Hamán Kató út.

A CSŐSZERELŐ-IPARI VÁLLALAT 1. SZ. SZERELŐIPARI ÜZEME hazai és külföldi (NDK) munkavégzésre felvessz - szerelőipari szakmában jártas, németül tudó termelésirányítókat (nyelvvizsga nem szükséges) - központifűtés- és csőhálózat-szerelő - víz- és gázszerelő - hegesztő - lakatos (szerkezeti és géplakatos) - mezőgazdaságigép-szerelő - bádogos - betanított és segéd munkásokat. Hajdúdorog-Hajdúnánás-Leninváros között autóbusszal szállítjuk dolgozóinkat. Változó munkahely. Munkásszállást és étkezést biztosítunk. JELENTKEZÉS ÉS FELVÉTEL: Debrecen, Bégány u. 1. sz.

A HAJDÚ-BIHAR MEGYEI SZOLGÁLTATÓIPARI VÁLLALAT SÍRKÖÜZEME 1983. évi megrendelések felvételét megkezdte VÁLLAL: sírkőkészítést gránitból, márványból, műkőből, betűvésést, -festést, összeállítás és egyéb sírkőállítás kapcsolatos szolgáltatást. FELVEVŐHELYEK: Hajdúböszörmény, Váoskert u. 38. Debrecen, Lefkovic V. u. 159. Nyiregyháza, Marx tér 10.

Utazását biztosítsa előrendeléssel! A VILÁG 6. SZ. VÁLLALAT TAXIÜZEME VÁLTOZATLAN DÍJSZABÁSSAL ÁLL RENDELKEZÉSÉRE SZOLGÁLTATÁSAINAK IGÉNYBE VEVŐI RÉSZÉRE Személy- és teher taxi megrendelhető a 11-750 és a 13-333-as telefonszámokon éjjel és nappal, illetve 7.15-től 16.00 óráig a 12-141-es telefonszámon. Személyesen felvilágosítást és megrendelést a Simonffy u. 2/C sz. alatt levő forgalmi irodában éjjel-nappal biztosítunk.

GYÁSZHÍREK

Fájó szívvel tudatjuk, hogy GYŐRI SANDORNE Marincsik Julianna Roó Amália 76 éves korában váratlan hirtelen-... séggel elhunyt. Szeretett halottunk... temetése 1982. december 20-án, 21-én... délután 3 órakor lesz a Köz-... temető 1. sz. ravatalozó termé-... ből egyházi szertartás szerint. Lakás: Debrecen, Árpád tér 37. Előző la-... kás: Dombostanya 6. A gyászoló... család. Mély fájdalommal tudatjuk, hogy OZV. BENEDEK FERENCNE Gyarmati Erzsébet 86 éves korában, hosszan tartó be-... tegség után, 1982. december 12-én... elhunyt. Szeretett halottunkat 1982... december 16-án a család részve-... tével csendben eltemettük. A gyá-... szoló család. Mély fájdalommal tudatjuk, hogy OZV. MATESZ IMRENE Sztriednik Erzsébet 93 éves korában csendesen elhun-... t. Hamvait végakaratára szerint 1982... december 17-én csendben eltemet-... tük. Lakás: Debrecen, Balaton u. 58. A gyászoló család. Szomorúan tudatjuk, hogy NAGY MIHÁLY 87 éves korában csendesen elhun-... t. Szeretett halottunk hamvasztás... utáni búcsúztatása 1982. december... 21-én, kedden 13 óra 30 perckor... lesz a Köztemető 3. sz. ravatalo-... zó termékből egyházi szertartás... szerint. Lakás: Debrecen, Széchenyi... u. 7. Előző lakás: Debrecen, Kato-... laszegl u. 8. A gyászoló család. Mély fájdalommal tudatjuk, hogy SOMOCYI FERENCNE Szécsik Erzsébet 79 éves korában, hosszan tartó, s-... súlyos betegség után elhunyt. Sze-... retett halottunk temetése 1982. de-... cember 21-én, kedden délután 2... órakor lesz a Köztemető 1. számú... ravatalozó termékből egyházi sze-... rtartás szerint. Lakás: Debrecen, J... ferikó u. 22. Előző lakás: Debrecen... Zákány u. 3. A gyászoló csa-... lád.

A világválogatott Szilágyi a D. Dózsában

December 15-én lezárult a kézilabdások átigazolási időszaka. A pletyka szinten várt nagy meglepetések — Kovács Pétert és Óri Pétert, a bajnok Bp. Honvéd és a válogatott két erősségét végül is nem sikerült a Dózsának leigazolni — elmaradtak, azonban így is szenzáció, hogy az egykori világválogatott beállást, Szilágyi Istvánt, az FTC játékosát megszerzte a debreceni együttes.

Bár december 15-én pontot kellett volna tenni az átigazolási ügyek végére, még maradtak függőben levő ügyek. A bajnokság megkezdéséig előfordulhat néhány újabb igazolás, de az igazsághoz tartozik az is, hogy alsóbb osztályból a kiszemelt játékos bármikor — kedvezményesen — igazolható. Pénteken, két nappal a lezárási határidő után megkerestük a megyében szereplő NB-s csapatok vezetőit, hogy tájékoztassanak az átigazolásokról.

NB I-es körkép

DMVSC. Kiss Tibor, az egyesület ügyvezető elnökhelyettese a következőkről számolt be: — Kezdem azokkal, akiket már sikerült leigazolni, s akiknek játékára vasárnap az Építők elleni MNK-mérkőzésen számíthatunk. Török Imrénét, a Győri Textiles szelősjét és Bárdos Zsuzsannát, a D. MEDICOR beállítását időben le tudtuk igazolni. Ugyanakkor a csapat kapitánya, Bata Erzsébet bejelentette, hogy az új bajnoki idényben a Vasasban szeretne játszani. Megértettük kérését, s nem gondítottunk akadályt kiadása elé. Ugyancsak engedjük harmadik számú kapusunkat, Teremi Évát a D. MEDICOR-hoz. A régóta húzóda Halla Ignácné átigazolási ügye is lezárult, ő a D. Kinizsi játékosává lett. Még egy játékosunk tart a harmadosztályban szereplő Kinizsihez: a szülési szabadságon levő Máthé Zsuzsanna. Az ő esetében még nem sikerült megállapodnia a két egyesületnek.

Diáksportért

A Hajdú-Bihar megyei Tanács művelődésügyi osztálya által alapított Diáksportért emléklapok idei átadási ünnepséget rendeztek meg a megyei tanácsban. Ez alkalommal a diákok sportjairól kimagasló tevékenységet végző sportembereknek adta át az emléklapokat Ungvári János, a megyei diáksporttanács elnöke. Emléklapokat kaptak: Balogh Károlyné (Debrecen — Pallag), Czibere Endre (Debrecen — Irinyi), Duro József (Zsáka), Fogarassy József (Debrecen — Arany J.), Girus Zoltán (Hajdúnánás), Győrfi Imre (Debreceni Sportiskola), Juhász Béla (Debreceni járási Hivatal), Kónya Sándor (Debrecen — Fazekas), Sóvágó Mihály (Polgár), Szilágyi László (Berettyóújfalú), Terge Lajos (Debrecen, megyei tanács) és Trippon Sándor (Körösszegapáti).

Hét végi sportműsor

December 18., szombat Gyorskorcsolya DMVSC nagyerdői műjéggályája, 7.30: A debreceni általános iskolás lányok és fiúk bajnokságának első fordulója. Sakk Vénkertől általános iskola ebéd-jele, 8.30: Az 1. sz. Lakótelepi SE versenye. Súlyemelés Hajdúszoboszlói Gázláng pályája, 10: 1-II. korcsopos ut-15-ök megyei minősítő versenye, hetedik forduló — 15: Serdülők minősítő versenye December 19., vasárnap Jégkorong DMVSC nagyerdői műjéggályája, 10.30: Kardos-Bányai, Debreceni úttörőbajnokság. Kézilabda DMVSC nagyerdői sportcsarnok, 17: DMVSC—Építők SC. Mérkőzés a női MNK-ban a legjobb hat közé jutásért. Súlyemelés Hajdúszoboszlói Gázláng pályája, 17: Ifjúsági I—II. korcsopos megyei minősítő versenye, hetedik forduló. — 15: Feladott megyei minősítő versenye.

lített együttes irányítóját sikerült megszerezni. Eltávozott két kapusunk: Csonka Tibor a D. Spartacushoz és Selinga József szintén a debreceni szövetkezeti csapathoz. Ferenc Rezső a D. Dózsa kézilabdásává lett, Kupai Zoltán pedig a D. MEDICOR-t választotta.

NB II-es körkép

D. Kinizsi. Takács István, a kézilabda-szakosztály vezetője mondta: — Talán én nem a játékosokkal kezdeném a felsorolást, hanem azzal, hogy Csonot Ferenc személyében új edzője van kézilabdás lányainknak. Új játékos egyesületünkben Prindicska Irma (Hajdúszoboszlói Bocskai Vasas), Halla Ignácné (DMVSC) és Tóke Erzsébet (DSI). A DMVSC munkahelyi problémák miatt még nem járultunk Máthé Zsuzsanna átigazolásához. A másik DMVSC-játékos Badari Ildikó — aki tagja a DMVSC országos döntőbe jutott ifjúsági csapatának — szeretne szerepelni a zalaegerszegi döntőben is, meg szívesen jönne hozzánk is. Egyelőre az ő ügye még nem oldódott meg. Tőlünk csak Tatar Ibolya távozott, a D. Közúthoz igazolt. Derecskei Vörös Csilla Tsz SK. Kapitány Ferenc, a kézilabdás lányok edzője az alábbi hírekről számolt be: — Biztosat még nem tudunk mondani. A szeptember óta Derecskén tanító Rizmayger Mária kérte egyesületét, az Ózdi Kohászt, járuljon hozzá átigazolásához. Eddig még nem érkezett válasz, de reménykedünk abban, hogy a szélő a mi játékosunk lesz. Varga Évát és Kiss Zsuzsannát a D. Közúthoz szeretnék volna leigazolni, őket azonban nem adják ki. Két sportolónk, Körtvélyesi Irén és Percsi Magdolna szeretnének hazatérni Földesre. D. MEDICOR. Stein János szakosztályvezetővel sikerült beszélnünk. — Leigazoltuk Levka Julit, a DMVSC átlövőjét, Teremi Évát és Kiss Julit, szintén a DMVSC két kapusát. Rajtuk kívül hozzánk került Saljai Sándorné, a D. Vörös Meteor szélője. Bárdos Zsuzsannát kiadtuk a DMVSC-nek. Ellenben Hortó Ibolya, Nyilas Ibolya és Bozsódi Erzsébet Kabára történő igazolásához nem járultunk hozzá. — A férfiaknál új játékos Kupai Zoltán (H. Gázláng), Eszenyi István (D. Dózsa) és Együtt Mihály (D. Dózsa). A csapatot elment Kárándi Imre Létavértesre, Vancsa Zoltán és Fejér György pedig bevonultak katonának.

NB I B-s körkép

D. Közút. Tóth József, a szakosztály vezetője az alábbiakat újságolta: — Játékosállományunk egyedül Tatar Ibolyával, a D. Kinizsi beállításával bővült. Ugyanakkor az elmúlt évben irányító szerepkört betöltő Péliné és az átlövő posztján figyelembe vett Győrfi Irén visszatértek korábbi egyesületükhöz, a püspökkladányi Zöld Mezőhöz. Másik átlövőnk, Török Erzsébet szülés előtt áll, ezért a közeljövőben játékára nem számíthatunk, míg Vassnéra a szakosztály nem tart igényt. Két játékosunk, Varga Éva és Kiss Zsuzsanna kérést, hogy járuljunk hozzá Derecskére történő átigazolásukhoz. Mi, figyelembe véve a leszűkült játékoskeretet, nem adjuk ki őket. Hajdúszoboszlói Gázláng. Martin András, az egyesület elnöke tájékoztatt bennünket: — A két Dózsa-játékos, Bodó Elemér és Szabó Gábor visszakerült szakosztályunkhoz, míg Kormos Jánost, a D. Dózsa egykori beállítását és Nagy Miklóst, szintén az em-

Felemás évet zártak

A DMVSC NŐI RÖPLABDÁZÓI

Az év vége felé közeledve még azt hittük, kevés olyan sikeres sportág lesz a megyében, mint a női röplabda. A DMVSC ugyanis az NB I második felében nagyszerűen szerepelve csoportgyőztes lett és így osztályozót játszhatott a legjobb nyolc közé jutásért, a DUSE-lányok pedig az NB II-ben két fordulóval az őszi idény befejezése előtt veretlenül álltak az élen.

A finist azonban egyik debreceni csapat sem bírta. A DUSE — igaz, a legnehezebb mérkőzése voltak hátra — mindkét találkozóján vereséget szenvedett, a DMVSC pedig az osztályozóra fáradt el, olyannyira, hogy két sima mérkőzésen szenvedett kiütéses vereséget fővárosi vetélytársaitól.

Az eredmény, hogy így a kilencedik helyen végeztek, semmiképpen sem kudarc. Sőt mindenképpen előrelépés a tavalyi 11. hely után. Es mégis... valahogy elrontotta ezt az egész éves kiemelésű, jó teljesítményt. Hiszen ott volt a nagy lehetőség és talán a remények sem voltak teljesen megalapozatlanok... — Az Építők SC-t a bajnokság során kétszer is 3:0-ra legyőztük — emlékezik Fodor Antal edző. — Így aztán az osztályozón nekünk természetesen az volt a célunk, hogy őket verjük meg. Az első napon velük játszottunk. Két viszonylag szoros játszmát után már 2:0-ra vezettek és akkor csapatunk teljesen megbénult. A harmadik szettben szinte kiűtöttek minket. Néhány perc alatt 15:0 lett az eredmény. És akkor már majdnem biztos volt, hogy egy ilyen sokk után másnap a még jobb játékosok képviselő BSE ellen sem igen van keresnivalónk. Az ellenük elszenvedett 3:0-s vereség már nem is volt meglepő.

Talán ismét kishitűnek bizonyult az együttes. — Ha magyarzatot keressünk, egyik összetevőnk ezt is említhetjük. Eleve kialakult egy osztálykülönbség Budapest és vidék között. Ha egy csapat Pesten játszik, valóban úgy mondja: felmegy Pestre. A legjobb nyolc magyar együttes között az Almászfűzőt az egyetlen vidéki. — Miért, vidéken nem jók a feltételek? — Ha minden biztosítva is van, edzőpartnerek, megfelelő szintű ellenfelek akkor is kerestetnek. Nekünk ahhoz, hogy nálunk erősebb együttesrel találkozunk, legalább 230 kilométert kell utazni. Kicsit úgy érezzük, hogy ki vagyunk rekesztve. — Ráadásul ezt a bajnokságot is igen furcsán szervezték... — Nem arról van szó, hogy utólag sirunk, de a kezdéskor is jeleztük: nem alát 15:0 lett az eredmény. — Hivatkozhatnánk néhány körülményre: Tóth Ibolya sérülésére, Leisztné gyomorrontására és arra, hogy Illésné nem tudott már igazán a játékra koncentrálni. Hivatkozhatnánk arra, hogy azon a bizonyos semleges pályán Budapesten mindkét fővárosi csapat félig-meddig otthon volt. Valószínűleg, ezek is összetevői az osztályozókudarcnak. De hangsúlyozom: reálisan nézve az erőviszonyokat, nem e körülmények miatt szereplünk sikertelenül.

— Hogyan értékel az egész éves teljesítményt? — Keserű a szájízű, de nem mondhatok rosszat a csapatról. Első NB I-es évet a 11. helyen fejezte be — kiesési gondok nélkül. Őszel pedig — noha sok sérülés, hiányzás (tanulmányi okok miatt) zavarta a szereplést — első lettünk a gyengébbik nyolcas csoportban. Legjobb összeállításunkban csupán az Építők elleni két nyertes bajnoki mérkőzésünkön tudtunk kiállni. — Miként módosul az eredeti célkitűzés? Hiszen a 7—8. hely megszerzése volt a terv. — Kilencediknél sokkal nem lehetünk. Így természetesen a 9—10. hely elérését tűzzük ki célul. Az őszel szerkezetileg átalakított csapat erre feltétlenül képes. Igaz, csapatkapitányunk, Baloghné után tavasszal már Illésnére sem számíthatunk, hiszen ő is anyai örömközt élve. Sikeres volt viszont Leisztné beépítése, aki csapatunk erőssége lett.

— Kikkel elégedett az edző? — Leisztné mellett Kolbe és Nagy játszott a végig az idényt. Utóbbiakról már többet vártam. Illésné és Tóth „hozta magát”, de sokszor kellett őket nélkülözni. Marek tanulmányi okokból sok edzést kihagyott — ez meg is látszott teljesítményén. Kincessel elégedett vagyok. Urytól viszont az év eleji kiugrás után többet vártam. Játszott még Bálint — aki egyébként helyet kapott a magyar ifjúsági válogatottban is — és ha fejlődése ilyen töretlen, hamarosan kezdőként is figyelembe veszem. Sőt: Fodor edző már arra is gondol, hogy az elkövetkezendő nyugodtnak ígérkező félév során játéklehetőséget biztosít tovább fiataloknak: Matolcsinak és a két Kovácsnak. Hogy aztán jövőre egy egységesebb, még jobb csapatot próbálkozzanak meg betérni az ország nyolc legjobb együttese közé!

A csapat. Álló sor: Kincses, Illésné, Tóth, Fodor edző, Bálint, Kovács E., Leisztné. Guggolnak: Kovács T., Matolcsi, Nagy, Marek, Kolbe, Ury. (Fotó: Nagy Gábor)

kult egy osztálykülönbség Budapest és vidék között. Ha egy csapat Pesten játszik, valóban úgy mondja: felmegy Pestre. A legjobb nyolc magyar együttes között az Almászfűzőt az egyetlen vidéki.

— Miért, vidéken nem jók a feltételek?

— Ha minden biztosítva is van, edzőpartnerek, megfelelő szintű ellenfelek akkor is kerestetnek. Nekünk ahhoz, hogy nálunk erősebb együttesrel találkozunk, legalább 230 kilométert kell utazni. Kicsit úgy érezzük, hogy ki vagyunk rekesztve.

— Ráadásul ezt a bajnokságot is igen furcsán szervezték...

— Nem arról van szó, hogy utólag sirunk, de a kezdéskor is jeleztük: nem alát 15:0 lett az eredmény. — Hivatkozhatnánk néhány körülményre: Tóth Ibolya sérülésére, Leisztné gyomorrontására és arra, hogy Illésné nem tudott már igazán a játékra koncentrálni. Hivatkozhatnánk arra, hogy azon a bizonyos semleges pályán Budapesten mindkét fővárosi csapat félig-meddig otthon volt. Valószínűleg, ezek is összetevői az osztályozókudarcnak. De hangsúlyozom: reálisan nézve az erőviszonyokat, nem e körülmények miatt szereplünk sikertelenül.

— Hogyan értékel az egész éves teljesítményt? — Keserű a szájízű, de nem mondhatok rosszat a csapatról. Első NB I-es évet a 11. helyen fejezte be — kiesési gondok nélkül. Őszel pedig — noha sok sérülés, hiányzás (tanulmányi okok miatt) zavarta a szereplést — első lettünk a gyengébbik nyolcas csoportban. Legjobb összeállításunkban csupán az Építők elleni két nyertes bajnoki mérkőzésünkön tudtunk kiállni. — Miként módosul az eredeti célkitűzés? Hiszen a 7—8. hely megszerzése volt a terv.

— Kilencediknél sokkal nem lehetünk. Így természetesen a 9—10. hely elérését tűzzük ki célul. Az őszel szerkezetileg átalakított csapat erre feltétlenül képes. Igaz, csapatkapitányunk, Baloghné után tavasszal már Illésnére sem számíthatunk, hiszen ő is anyai örömközt élve. Sikeres volt viszont Leisztné beépítése, aki csapatunk erőssége lett.

— Kikkel elégedett az edző?

— Leisztné mellett Kolbe és Nagy játszott a végig az idényt. Utóbbiakról már többet vártam. Illésné és Tóth „hozta magát”, de sokszor kellett őket nélkülözni. Marek tanulmányi okokból sok edzést kihagyott — ez meg is látszott teljesítményén. Kincessel elégedett vagyok. Urytól viszont az év eleji kiugrás után többet vártam. Játszott még Bálint — aki egyébként helyet kapott a magyar ifjúsági válogatottban is — és ha fejlődése ilyen töretlen, hamarosan kezdőként is figyelembe veszem. Sőt: Fodor edző már arra is gondol, hogy az elkövetkezendő nyugodtnak ígérkező félév során játéklehetőséget biztosít tovább fiataloknak: Matolcsinak és a két Kovácsnak. Hogy aztán jövőre egy egységesebb, még jobb csapatot próbálkozzanak meg betérni az ország nyolc legjobb együttese közé!

— Kikkel elégedett az edző? — Leisztné mellett Kolbe és Nagy játszott a végig az idényt. Utóbbiakról már többet vártam. Illésné és Tóth „hozta magát”, de sokszor kellett őket nélkülözni. Marek tanulmányi okokból sok edzést kihagyott — ez meg is látszott teljesítményén. Kincessel elégedett vagyok. Urytól viszont az év eleji kiugrás után többet vártam. Játszott még Bálint — aki egyébként helyet kapott a magyar ifjúsági válogatottban is — és ha fejlődése ilyen töretlen, hamarosan kezdőként is figyelembe veszem. Sőt: Fodor edző már arra is gondol, hogy az elkövetkezendő nyugodtnak ígérkező félév során játéklehetőséget biztosít tovább fiataloknak: Matolcsinak és a két Kovácsnak. Hogy aztán jövőre egy egységesebb, még jobb csapatot próbálkozzanak meg betérni az ország nyolc legjobb együttese közé!

— Kikkel elégedett az edző? — Leisztné mellett Kolbe és Nagy játszott a végig az idényt. Utóbbiakról már többet vártam. Illésné és Tóth „hozta magát”, de sokszor kellett őket nélkülözni. Marek tanulmányi okokból sok edzést kihagyott — ez meg is látszott teljesítményén. Kincessel elégedett vagyok. Urytól viszont az év eleji kiugrás után többet vártam. Játszott még Bálint — aki egyébként helyet kapott a magyar ifjúsági válogatottban is — és ha fejlődése ilyen töretlen, hamarosan kezdőként is figyelembe veszem. Sőt: Fodor edző már arra is gondol, hogy az elkövetkezendő nyugodtnak ígérkező félév során játéklehetőséget biztosít tovább fiataloknak: Matolcsinak és a két Kovácsnak. Hogy aztán jövőre egy egységesebb, még jobb csapatot próbálkozzanak meg betérni az ország nyolc legjobb együttese közé!

Dombrovsky Ádám

Hajdú Zoltán az év motorosa

Megválasztották a sportágak legjobbjait

Az MTI sportrovata a szakszövetségek véleménye alapján 1964-től minden esztendő végén közzéteszi, hogy az egyes sportágakban kik voltak az év legjobbjai. A választás az idén már 19. alkalommal zajlott le, és Portisch Lajos immár 17. alkalommal kapta meg a kitüntető címet. (A nemzetközi nagymesterünk kétszer nem került fel a listára: 1965-ben, amikor nem jelölték sakkozót, illetve 1974-ben, amikor Ivánka kapta ezt a címet.

Az 1982-es év legjobbjának a különböző szövetségek 72 sportolót jelöltek. Közülük 39-en először találhatók a listán. Érdekes, hogy ezúttal az MLSZ is talált jelöltet Garaba Imre személyében. A megkeresett szövetségek közül egyedül a Magyar Lovas Szövetség nem választott az MTI felkérésére.

(Statiztika) és Jónyer István (Spartacus), atlétika: Szabó Karolina (Csepel) és Bakosi Béla (NYVSSC), autó: Ferjancz Attila és dr. Tandari János (Volán), birkózás: Péter Imre (SZEOL AK), cselgáncs: Oszvár András (Honvéd), evezés: Gyimesi Valéria (MTK-VM), hűsúlyemelés: Prutek Tibor (Gödöllő), gyorskorcsolya: Hunyady Emese (Volán) és Temesi Imre (VM Közért), íjászat: Baranyi Andrea (Bp. Spartacus) és Nagy Béla (Tipográfia), jégkorong: Buzás György (Ú. Dózsa), kajak-kenu: Kovács Katalin (Rába ETO) és Sarussy Kiss János (MTK-VM), kerékpár: Szulmány György (BKV Előre) — országúti, Pásztor Zoltán (FTC) — pálya, kézilabda: Códorné Nagy Mariann (Vasas), Kovács Péter (Bp. Honvéd), kosárlabda: Gelélné Borka Ágnes (Bp. Spartacus), Losonczy Árpád (Ganz-MÁVAG), kőnyűbúvár: Fabó Éva

(MHSZ Dunai Vasmű, Szabó László (MHSZ EBKM Vízmű), labdarúgás: Garaba Imre (Bp. Honvéd), motor: Hajdú Zoltán (D. Volán), moterosónak: Sarkadi Sándor (Bajai Spartacus Vízügy), műkorcsolya: Péterfy Judit és Bálint Csaba (Bp. Spartacus), műugrás: Kelemen Ildikó (BVSC), Némédi Károly (OSC), ökölvívás: Altvics Gyula (Bp. Honvéd), őtusa: Pajor Gábor (Csepel), rádiózás: Venczel Miklósné (MHSZ városi Rádióklub, Nyiregyháza), Draskovits Gábor (MHSZ Savaria Rádióklub, Szombathely), repülés: Bolla Mária (MHSZ Postás RK), Papp Sándor (MHSZ Csepel RK) — vitorlázórepülés, Molnár András (MHSZ Nyiregyházi RK) — motoros műrepülés, Csordás Tamás (MHSZ Nyiregyházi RK) — motoros túrrepülés, Kőrösi István (MHSZ Ikarus) — sárkányrepülés Róth Mária (MHSZ Csepel RK), Timár Vince (MHSZ Békéscsaba RK) — ejtőernyő, Varga József

(MHSZ Szolnoki RK) — hőlégballon, röplabda: Gerevichné Bardi Gyöngyi (Vasas), Bogár Géza (Vasas Izzo), sakk: Perronicsné Verőczy Zsuzsanna (Vasútépítő SK), Portisch Lajos (MTK-VM), sí: Apjok Ildikó (OSC), Kovács Zsolt (Bp. Honvéd), sportlövészet: Balogh Pálma (MHSZ KLK), Doleschall András (Zalka KMF SE), súlyemelés: Mandzák Bertalan (Csepel), tájékozódási futás: Rostás Irén (Hódmezővásárhelyi VSE), Kelemen János (Honvéd Schönherz SE), teke: Kristián Zsuzsanna (Győri Lenszövő), Csányi Béla (FTC), tenisz: Temesvári Andrea (Bp. Spartacus), Taróczy Balázs (FÜRTH TC), természetbarát: Babcsán Gábor (OSC), tollaslabda: Vargáné Csernyői Éva (Nyiregyházi VSSC), Vörös György (Honvéd Zrínyi SE), torna: Zsilinszki Tünde (Békéscsaba Előre Spartacus), Guczothy György (Bp. Honvéd), úszás: Orosz Andrea (Bp. Spartacus), Wladár Sándor (Ú. Dózsa), vitorlázás: Fundák Győry, Zalai Gábor (MAHART SC), vízilabda: Cserenyák Tibor (Ú. Dózsa), vívás: Stefanek Gertrúd (Ú. Dózsa), Papp Jenő (BVSC).